BÓJA

KÖZÖSSÉGI MAGAZIN
Nº01 | 2014 | NYÁR

ELVARÁZSOLT TIHANY | SAJÁT SZEMMEL | REPÜL A GARDA | LEVENDULÁS CSERESZNYETORTA
AZ ÖREG HORGÁSZ ÉS A TÓ | A NEVETŐ EMBER | A ZENGŐ BÓJA | GARDA | TIHANY RETRO
TIHANYI ARCOK | PETYEK | A HALVÁNYLILA DUNSZT | AZ ALVÓ TÖRPE ÉS A FEKVŐ ELEFÁNT

Egy hét, közel harminc gyerek, 25 hallgató és 5 oktató – közös kaland és kihívás. Ez a MOMEplaccs, az ARTplacc és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem alkotótábora. Közösségi magazinunk, a Bója az együtt töltött napok élményét és eredményeit mutatja be. Helyet kapnak benne a tábor négy programjának alkotásai és az inspiráló helyszínhez, Tihanyhoz kapcsolódó képek és szövegek. Megpróbáljuk átadni a Balaton-élményt úgy, ahogyan mi tudjuk, tárgyakká és képekké sűrítve a közös történeteket, és felkért írók művein át, a szépirodalom nyelvén is. A Bója rendhagyó kiadvány, rendhagyó tartalommal – mint ahogyan a MOMEplaccs is arra kínál lehetőséget, hogy kitörjünk a mindennapokból. A gyerekek itt különleges művészi műfajokban engedhetik szabadjára kreativitásukat, szakértő elmék és kezek segítségével. Spontaneitásuk, őszinte gesztusaik inspirálják a hallgatókat és az oktatókat is, elmossák a generációk közötti határokat, megalapozva a közös alkotás örömét. A MOMEplaccs kilépés a szokványos oktatási keretek közül, amely tükrözi az egyetem szellemiségének központi gondolatát: az egyén alkotó kreativitása úgy nyer értelmet, ha a közösség szolgálatába áll. Ezt a munkát kezdtük meg Tihanyban 2014 márciusában, folytattuk most és továbbvisszük a jövőben is. A Bójával, amely reményeink szerint az egyetem és a helyi közösség találkozásának visszatérő fórumává válik, Tihany egy másik arcát szeretnénk megmutatni. Tihany gyerekszemmel, Tihany a hallgatók lencséjén keresztül. Tihany, ahogyan a helyiek szeretik – Tihany, ahogyan mi látjuk.

A MOMEplaccs stábja

„NE AZÉRT LEGYÜNK ÉRDEKESEK, MERT MARADT ITT VALAMI A VASFÜGGÖNYBŐL”

INTERJÚ SZALONTAI ÁBELLEL, A MOMEPLACCS VEZETŐJÉVEL

Tihanyi és környékbeli gyerekek találkoznak és alkotnak közösen budapesti egyetemi hallgatókkal és oktatókkal a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) és az ARTplacc közös programja, a MOMEplaccs tábor keretei között. A tábor előzménye egy ötnapos tihanyi műhelymunka volt 2014 tavaszán. Itt az egyetem diákjai nem csak megismerkedtek a félsziget lakóival és szépségeivel, de azon is elkezdtek dolgozni, milyen problémák jelentkeznek a régióban, és miként lehetne ezeken segíteni. A programot Szalontai Ábel, a MOME Fotográfia Tanszékének egyetemi adjunktusa vezeti.

Hogyan jött az ötlet, hogy az egyetem a tihanyi régió helyzetéről kezdjen el gondolkodni?

Két évvel ezelőtt egy egészen más célú megkeresés érkezett az ARTplacctól: arra kértek minket, hogy fotográfia szakos hallgatók diplomamunkáit állítsuk ki a fesztiválon. A sietség volt a legfontosabb tényező, amiért akkor nem sikerült megállapodnunk. Azt javasoltam, hogy hagyjunk maguknak több időt az irányok kijelölésére.

Időközben egy régebbi gondolatom ugrott be: milyen jó lenne olyan helyszínt biztosítani a MOME számára, ami földrajzi értelemben a zugligeti bázistól függetlenül lehetőséget ad a hallgatóknak arra, hogy új helyzetekben próbálhassák ki magukat. Ez az ötlet olyan külföldi modellekből táplálkozott, ahol a diákokat szakoktól és évfolyamoktól függetlenül, bizonyos tematika mentén bírják közös munkára. Az ARTplacc szervezőinek tetszett, hogy hosszabb távú, összetett koncepciót vetettünk fel, és vállalták, hogy megteremtik számunkra egy kísérleti alkotótábor kereteit – így kerültünk a Tihanyi-félszigetre.

Egyetemi berkeken belül és kívül is sokat hallunk a különféle szakterületek közötti együttműködés jelentőségéről. Ez miért fontos?

Az egyetemről alapvetően úgy gondolkodom, hogy ott az eltérő tervezőszakoknak, illetve az elméletnek és gyakorlatnak intenzíven együtt kell tudniuk működni, vagy legalább esélyük kell, hogy legyen találkozni hallgatói és oktatói szinten egyaránt. Ebben a „közösködésben” látom a jövőt. Annak a jövőjét, hogy itt egy egészséges szellemiségű generáció épüljön fel, ami egy idő után matematikailag is eléri azt a kritikus szintet, ahol már a döntéshozók között is széles látókörű, tapasztalt, szakmailag releváns tudású fiatalemberek tűnnek fel, akik új párbeszédet, új minőségű közgondolkodást tudnak kialakítani ebben az országban. Nekem nagyon fontos, hogy ezt higgyem.

Miért vállalja fel egy iskola, hogy az oktatási szerepkörön túllépve, közvetlenül társadalmi kérdésekre próbáljon meg rámutatni?

Ez hazai és nemzetközi szinten is teljesen evidens; gondoljunk például az orvostudományi vagy mérnöki egyetemek kutatólaboratóriumaira. A MOME számára különösen lényeges, hogy szerepvállalása az elméleti háttér felépítése mellett a gyakorlatban is megmutatkozzon – ez tesz bennünket sokkal inkább elfogadottá. A hallgatóink számára is kézzel foghatóbbá válik az itt töltött idő tartalma, ha azt viszont láthatják valamilyen iskolán kívüli környezetben. A MOME ma, 2014-ben nemzetközi színtéren sokkal inkább látható, mint ithon. Míg az a fajta gondolkodásmód és azok az eredmények, amiket a hallgatóink elértek, nemzetközi összefüggésben hangot kapnak, addig a magyar társadalom nem igazán tudja, hogy kik vagyunk.

A rendszerváltás előtt az Iparművészeti Egyetem teljesítményei jelen voltak az emberek hétköznapi életében, mert a hazai ipar tárgyiasította az ötleteket. Ma a tervezők többsége diploma után egy nagy lyukú szűrőbe esik bele, amin igen könnyű átpotyogni. A társadalmi igények változásával párhuzamosan az egyetem profilja is megváltozott – az itt végzetteknek nemcsak a már fennálló nehézségekre kell tudniuk válaszokat adni, de meg is kell tudniuk előzni bizonyos problémákat. Még nem tartunk ott, hogy ez maradéktalanul így legyen, de pont egy, a tihanyihoz hasonló újragondolás segíthet modellértékű szituációt teremteni, és a hallgatóinkat helyzetbe hozni.

Tihanyban milyen helyi problémákra kerestek megoldást a hallgatók a tavaszi műhelymunka során?

A legtöbbünket az a kérdésfeltevés foglalkoztatott: hogyan tudnánk valamiről jobban beszélni, hogyan tudnánk a köztudatban erősíteni valaminek a tényét? Készült például egy applikáció-terv, ami a már meglévő kulturális alkalmazásokat alapul véve próbálja személyesebbé tenni a látogatói élményeket.

Nagy probléma, hogy a Tihanyban élő emberek és a kívülről oda érkezők szándékai távol állnak egymástól. Ennek az oldására született meg egy gasztronómiai program terve, ami a főzés, a szájhagyomány és a klasszikus történetmesélés tradícióit teszi maivá.

Voltak hallgatók, akik a régióhoz kapcsolódó sztereotípiákon túllépve a félsziget kevésbé ismert arcát igyekeztek megmutatni. Megterveztek például egy színes éjszakai túraútvonalat, ami lehetővé teszi, hogy meglássunk valamit, ami talán pont abban a napszakban a legszebb vagy a legizgalmasabb.

A Balaton és az egész ország szempontjából fontos, hogy például a külföldről ide látogatók számára ne egyfajta történelmi szafarit jelentsen az itt eltöltött idő, ne azért legyünk érdekesek, mert itt maradt valami a vasfüggönyből, hanem azért mert társadalmi szinten is új megoldásokat és értékeket tudunk felmutatni.

Mi lesz a projektötletek jövőbeni sorsa? Mik a tervek a nyári MOMEplaccsot követően?

Az eredmények ismeretében azt látom, hogy nagy munka vár ránk. A hallgatók bebizonyították, hogy a kölcsönös bizalom eddig még nem tapasztalt energiákat képes felszabadítani.

Mivel hosszú távon jelen szeretnénk lenni Tihany életében, fontos, hogy a helyi közösség elfogadjon bennünket. Ennek érdekében építettük föl a júliusi programsorozatot és adjuk ki a BÓJA magazint. Nem felületi kezeléseket akarunk; elsődleges, hogy a tevékenységünk maradandóan hasznossá tudjon válni az itt élők számára. Ugyanakkor az egyetem tihanyi jelenlétének a saját gondolkodásunkat is tükröznie kell, ezért egy olyan párbeszédet szeretnénk elkezdeni a helyiekkel, ami alapján megismerhetik és megértethetik az elképzeléseinket.

Egy közösség gondolkodásának, tradícióinak és hétköznapjainak megismerése izgalmas és felelősségteljes feladat. Az együttgondolkodás jelentősége a legapróbb részletektől a hely több évszázados hagyományaiig meglepő struktúrát tárnak fel előttünk. Mindez egy olyan országos környezetben, ahol a gondolkodás ilyen jellegű jelenléte nem megszokott. Az újdonságok bevezetése kockázatos és rengeteg előre nem kiszámítható fordulatot rejteget. De erőt ad, hogy hiszek abban a közösségben, amit MOME-nak hívunk.

A júliusi programok közül a „Repül a garda” megfelelő előkészítése lehet a novemberi tihanyi Garda Fesztiválon való együttműködő részvételünknek. Bízom benne, hogy a most megvalósuló terveink és a jelenlétünk minősége meggyőzi a helyi döntéshozókat és valós, a régiót érintő feladatok megoldásáról kezdhetünk el beszélgetni, akár már júliusban.

Hosszabb távú tervem egy olyan tervező-kutató központ létrehozása Tihanyban, ahol az egyetem és partnerei, beleértve a nemzetközi kapcsolatainkat is, az év egészében tervezői munkát folytathat. Remélem, hogy a Balaton Projekt mint régiófejlesztési terv a MOME jelenleg előkészítés alatt levő, nagyszabású fejlesztési programjának részévé válik, a Tihanyban megálmodott koncepciók megvalósulnak és a közösséget szolgálják, állandó jelenlétünk pedig a közösség számára evidencia lesz. A jelenlétünkre mint szellemi tevékenységre gondolok, ami feltételezi az állandó nyitott és befogadó, összefüggésekben építkező emberi magatartást.

„EGY KÖZÖSSÉG GONDOLKODÁSÁNAK, TRADÍCIÓINAK ÉS HÉTKÖZNAPJAINAK MEGISMERÉSE IZGALMAS ÉS FELELŐSSÉGTELJES FELADAT”

„A MŰVÉSZETEKTŐL LESZ TÖBB AZ EMBER”

BESZÉLGETÉS RADÓ LÁSZLÓVAL, A TIHANYI BENCÉS ISKOLA IGAZGATÓJÁVAL

A MOMEplaccs alkotótáborában közel harminc, tihanyi és környékbeli gyerek vett részt 2014. július 14-18. között. Többségük év közben a Tihanyi Bencés Iskola diákja, amely kapocs a település és az apátság közös történetében. Az iskola hagyományairól, a bencés szellemiségről és saját szerepéről beszélgettünk Radó László igazgatóval.

Úgy tudom, ön is „bebíró”.

Nem szeretem ezt a kifejezést. És nem is tartom magamat annak, az én helyzetem más, mint azoké, akiket bebírónak tartanak. Ha mindenképpen ezzel a témával akarjuk kezdeni a beszélgetést, akkor inkább azt mondanám, hogy „együttment” vagyok. De fontosnak tartom elmondani, hogy az elmúlt két év alatt nem tapasztaltam ezzel kapcsolatban semmilyen negatív megnyilvánulást.

A együttmentséget lehet büszkén vállalni Tihanyban?

Mivel ezzel kapcsolatban nem találkoztam semmilyen problémával, ezzel nem is szoktam foglalkozni. De, ha már megkérdezte, azt mondhatom, hogy én nem „együttem”, hanem engem hívtak. Méghozzá olyanok, akik 1055 óta itt vannak. Amikor 2012 tavaszán a bencés apátság megállapodott az önkormányzattal abban, hogy átveszi az iskolát, Richárd atya *(Korzenszky Richárd OSB, a Tihanyi Bencés Apátság előljárója – a szerk.)* feltételei közé tartozott a saját igazgató kinevezése. Ehhez olyan embert kerestek, aki tudja, mi az egyházi iskola, és azt is, hogy mi nem – vagyis olyat, aki maga is egyházi iskolába járt.

Én akkor Ajkán tanítottam történelmet egy középiskolában; ez a feladat többek között azt jelentette, hogy el kellett költöznünk. Bár csak 35 kilométer a távolság, ezt a feladatot nem lehet onnan ellátni. A feleségem most itt dolgozik az iskolában, és a kisfiam is ide jár, tavaly, ötödikesként érkezett.

Milyen pedagógiai és stratégiai kihívást jelent a tihanyi általános iskola vezetése?

Bár főiskolai és egyetemi végzettségem is van, tizennégy év középiskola után nem volt egyszerű általános iskolásokkal foglalkozni. Ez a pedagógiai kihívás: egészen más problémákkal találkozom, mint korábban, más dolgok foglalkoztatják a gyerekeket.

A rendszerszintű kihívás nagyon sokrétű. Egyrészt van egy települési általános iskola, az egyetlen Tihanyban, ami önkormányzati iskolaként működött – ebből kell hirtelen egyházi iskolát csinálni. Ez nem megy egyik napról a másikra, de folyamatosan teszünk érte, hogy így legyen. Tavaly elsősök voltak azok, akik már tudták, hogy egyházi iskolába jönnek, idén másodikosok – ezért szoktuk viccesen mondani, hogy tavaly egynyolcadrészt, idén már egynegyedrészt egyháziak vagyunk.

Van még egy fontos szempont. Az önkormányzat és az apátság megállapodásának az volt az egyik fontos célja, hogy ne szünjön meg az iskola, és megmaradjanak a munkahelyek. Vagyis nem lehet megtenni, hogy abban a pillanatban, amikor az apátság átveszi az iskolát, a vallást nem gyakorló pedagógusokat az utcára tesszük. Nem ez volt a cél, és nem is lenne helyes. Számomra nagyon örömteli, hogy azok a pedagógusok, akik nem vallásosak, de itt maradtak, két év elteltével magukénak érzik az intézményt, a szellemiséget: örülnek a változásnak. Azt várjuk mindenkitől, hogy fogadják el a katolikus egyház és a bencés rend által képviselt értékrendet, és ennek megfelelően dolgozzanak. És ez működik.

Ez nyilván kötődik az új igazgató személyéhez.

Részben… De óriási szerepe benne annak is, hogy Richárd atya korábban tanított a győri és a pannonhalmi bencés gimnáziumokban is. A pannonhalmi gimnázium igazgatója volt 10 évig. Azaz „már látott közelről iskolát”, pontosan tudja, hogyan működik egy ilyen rendszer belülről.

Hogyan jelenik meg a bencés szellemiség az iskolában?

Az atyák közül az első évben ketten, most hárman tanítanak hittant az iskolában. Az első és második osztályban vezettük be – felmenő rendszerben, az órarend részeként – a kötelező hitoktatást. Nekik már „kialakult tantárgytudatuk” van ezzel kapcsolatban. A felsőbb osztályoknak szintén az órarend része a hittan, de azoknak, akik nem a bencés iskolába iratkoztak be, ez fakultatív. Van iskolalelkészünk, és az első és második osztályhoz tartozik a világi osztályfőnök mellett egy bencés „patrónus” – lelki atyának vagy osztályatyának is szoktuk nevezni. Ő elkíséri a gyerekeket osztálykirándulásra, részt vesz a tanórán kívül rendezményeken, fogadja őket az apátságban tartott foglalkozásokon, tehát egy kötetlenebb, lelki szerepet tölt be. Emellett van két olyan liturgikus időszak évente, amikor iskolai szinten találkozunk a bencés atyákkal: ez az adventi és a nagyböjti időszak. Adventben hétfőn reggelenként közös iskolai gyertyagyújtást tartunk az aulában, amikor jön egy-egy bencés atya az apátságból és megosztja velünk a gondolatait. A nagyböjti péntekeken közös keresztútjárást tartunk az aulában.

A gyerekek és a szerzetesek között is népszerű alkalom a Szent Benedek-nap. Március 21. Szent Benedek ünnepe, az tanítás nélküli munkanap, amikor a gyerekek bepillanthatnak a bencés szerzetesek mindennapi életébe. Felmehetnek az apátságba, gyertyát önthetnek, mézeskalácsot készíthetnek, belebújhatnak az orgonába… Kipróbálhatják, milyen bencés növendéknek lenni, vagy apródok lehetnek a kolostoralapító András király udvarában. Itt az iskolában gyógynövényekkel ismerkednek meg, híres bencésekről és bencés diákokról hallgatnak történeteket, Jedlik Ányostól Jankovics Marcellig. A nap vége egy közös zsolozsma, a szerzetesek rendszeres déli imaóráját nem az apátsági kápolnában, hanem itt az aulában tartják meg ezen a napon.

Miként jelennek meg az oktatásban a helyi hagyományok, a „tihanyiság”?

Ez érdekes kérdés, különösen annak fényében, hogy az iskola tavalyi 151 diákjának valamivel kevesebb, mint a fele tihanyi – a többiek a környékbeli településekről járnak be.

A tihanyi kötődést természetesen erősíti egyrészt az apátsághoz tartozás, másrészt a csodálatos természeti környezet, ami körülvesz bennünket. Rendszeresek az ezzel összefüggő programjaink. A Madarak és fák napján az egész iskola felkerekedik, és a természethez kapcsolódó túrán vesz részt; alapvetően a félszigetet barangoljuk ilyenkor be. Amikor lehetőség adódik, akkor akár tanórai keretben, akár hétvégén is szervezünk túrákat a félsziget megismerése céljából.

Az Illyés-nap, ami szintén tanítás nélküli munkanap, az iskola régi nevéből származik. A hivatalos hosszú névben – Bencés Apátság Illyés Gyula Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája – ez ma is szerepel. Fontosnak tartottuk, hogy az Illyés Gyula Iskolához kötődő, értékes hagyományokat megőrizzük, és kiegészítsük, megtöltsük a bencésekhez kötődő értékekkel. Az Illyés-nap tartalma kétévente változik, az egyikben egy iskolai Ki mit tud?, a másik évben Illyésről szól: feldolgozzuk a műveit, rajzpályázaton vagy színjátszó kör segítségével, mesemondóval, illetve egy nagyobbakból álló csoport elsétál Illyés Gyula házához és egy koszorút helyeznek el.

Mit takar az alapfokú művészeti képzés az iskolában?

Ez tulajdonképpen egy zeneiskola. 68 növendékünk van, többségük ide is jár általános iskolába. Vannak gitárosok, fuvolisták, rézfúvósok, hegedűsök és zongoristák. Nagy vonzerőnk, hogy a zeneiskola itt van helyben. Ez remek lehetőségeket kínál az együttmuzsikálásra, van egy kis hegedűkórusunk, és az idei évtől működik egy héttagú rézfúvós kamaraegyüttes – mind a heten osztálytársak, idén végezték a hatodik osztályt.

A zeneiskolás növendékek és az iskola tanulói is rendszeres szereplői a különböző települési ünnepségeknek. Az apátságban tartjuk a tanévnyitót és a tanévzárót, ezeken is fellép egy-egy kis muzsikus. Emellett – a zeneiskolától függetlenül – működik nálunk egy negyvenfős énekkar. Ők rendszeres fellépői az apátság rendezvényeinek. Nemrég éneklettek a templom felújított belső terének átadásán, az adventi időszakban közös hangversenyt adtak az apátsági kórussal, volt önálló koncertjük is, és apátsági kiállítás megnyitóján is szerepeltek már.

A MOMEplaccs táborának résztvevői javarészt a Tihanyi Bencés Iskola tanulói. Úgy tudom, örömmel fogadta a tábor hírét.

Kertelés nélkül: Tihanyban és a környéken élő emberek többsége a nyáron sokat dolgozik, és nekik nagyon nagy segítség, ha helyben adódik kreatív táborozási lehetőség, ráadásul olyan programmal, amivel az iskolában nem találkoznak. Remekül működik az iskolai rajz szakkör, nagyon szép dolgokat készítenek a gyerekek – de egy szakértővel bejárni a falut és fényképezni, vagy a Belső-tó partján saját magunk elkészítette sárkányt eregetni, az egy egészen más élmény. Az ember nem pusztán arra való, hogy egyen, igyon és aludjon. Ennél sokkal több, és abban, hogy ez a sokkal több megadasson, szükség van arra, hogy minél több módon találkozzanak a gyerekek a művészetekkel. És erre ez egy remek mód.

Az interjúkat készítették: Schneider Ákos és Kovács Dániel

SAJÁT SZEMMEL

Siklósi Anna

Heilig Borbála

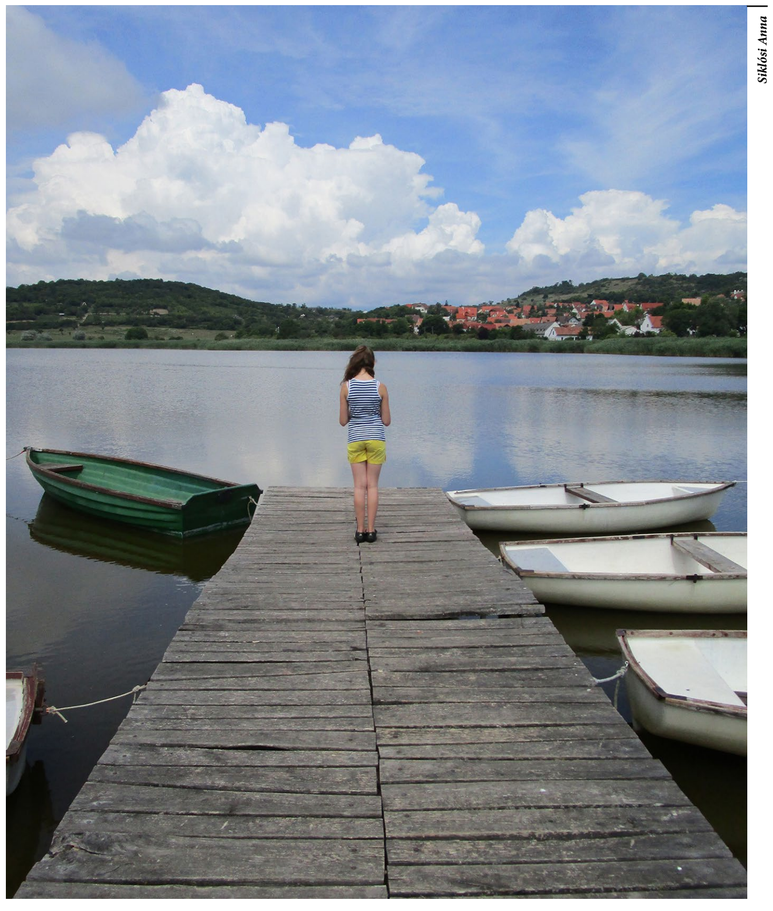

Siklósi Anna

MOMEPLACCS

Fotográfiai felfedezőútra hívtuk a helyi és környékbeli gyerekeket, hogy saját nézőpontjukból mutathassák be a félszigetet. Fotótémákra lesünk a rekkenő melegben. Rövid anekdoták, mellékesnek tűnő megjegyzések kerülnek elő, amikből lassan egy sokkal előbb tihanyi kép rajzolódik ki, mint amit önmagunktól, idelátogatóként kaphattunk volna.

A séták során Szalontai Ábel és az egyetem hallgatói igyekezték megismertetni a gyerekekkel a fényképezés alapjait, és megerősíteni bennük a részletek iránti érzékenységet. Cserében ők egyéni meglátásaikon keresztül vezették be a szervezőket a város történetébe és mindennapjaiba. Az egyetemisták és a tihanyiak kölcsönösen tanították egymást. *„A fotózás lehet kikapcsolódás, például, ha egész nap ülök a munkahelyemen, és könyvelek, aztán kijövök, átöltözök egy kényelmes ruhába, és fotózom”* – szögezi le az ötödikes Sára. A Saját szemmel program lehetőséget teremtett egyrészt arra, hogy a helyi gyerekek lencséjén keresztül lássuk a környéket, másrészt egy kicsit ők is másképp tekinthettek arra, ami már ismerős.

Workshopvezető: Szalontai Ábel

Egyetemi hallgatók: Galambos Eszter, Hartai Luca, Kocsi Olga, Bosco Shane, Tarr Kálmán

Résztvevő gyerekek: Czégai Sára, Csizmazia Virág, Csizmazia Hanga, Farkas Mirabell, Heilig Borbála, Kiss Zsóka, Péntek Anna, Pálfi Anna, Siklósi Anna, Siklósi Sára, Szalontai Rozália

Pálfi Anna

Csizmazia Hanga

Csizmazia Virág

Kiss Zsóka

Farkas Mirabell

„AMIKOR IDEJÖTTEM, AZT HITTEM, HOGY EL FOGJÁK MAGYARÁZNI, HOGYAN KELL FOTÓZNI, DE SZERENCSÉRE NEM ÍGY VOLT, LEHETETT ÖSSZE-VISSZA FÉNYKÉPEZNI, EZT NAGYON ÉLVEZTEM”

Csiznazia Virág

„SZEREMEM A DOLGOKAT MÁSHONNAN NÉZNI, ÍGY IZGALMASABB”

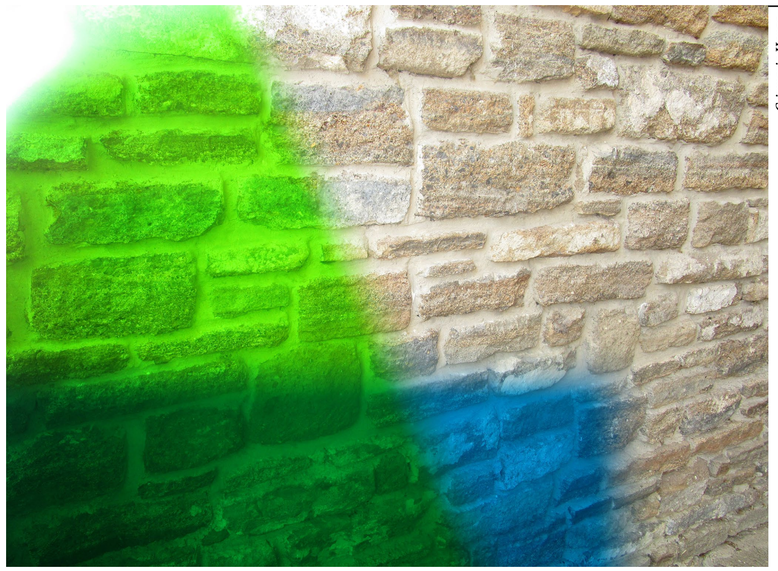

Csiznazia Hanga

„MINDENBEN VAN VALAMILYEN FORMA, SZOKTAM FORMÁKAT KERESNI OTT, AHOL NEM LEHET RÖGTÖN ÉSZREVENNI”

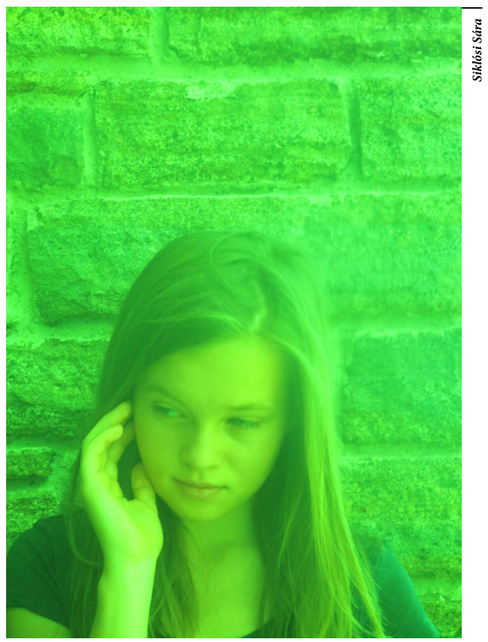

Siklósi Sára

Szalontai Rozália

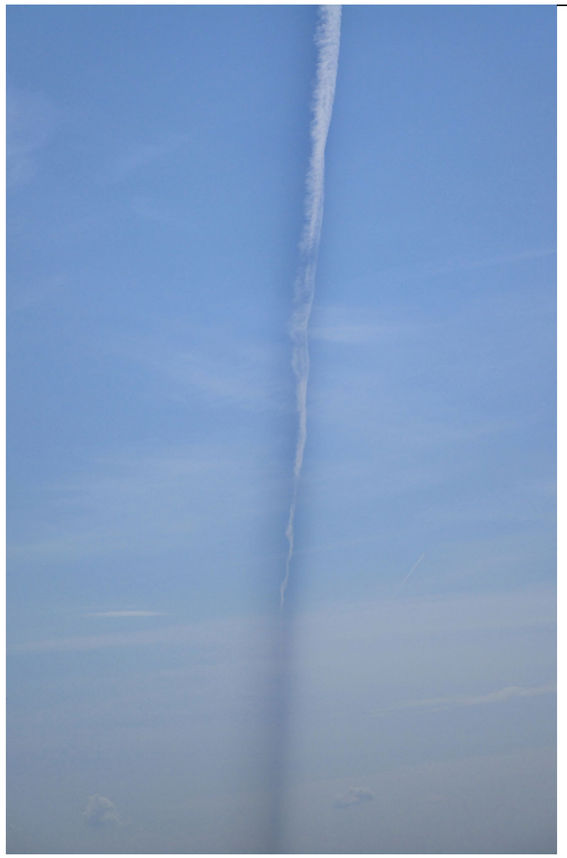

Heilig Borbála

„A FÉNY-ÁRNYÉK FELADATOT SZERETTEM A LEGJOBBAN, MERT EZ KÉT VILÁGOT MUTAT, AMI KÜLÖNBÖZŐ DE MÉGIS ÖSSZETARTOZIK, MINT AZ ÉLŐK ÉS A HOLTAK”

Csiznazia Sára

Péntek Anna

Czégai Sára

Kiss Zsóka

REPÜL A GARDA

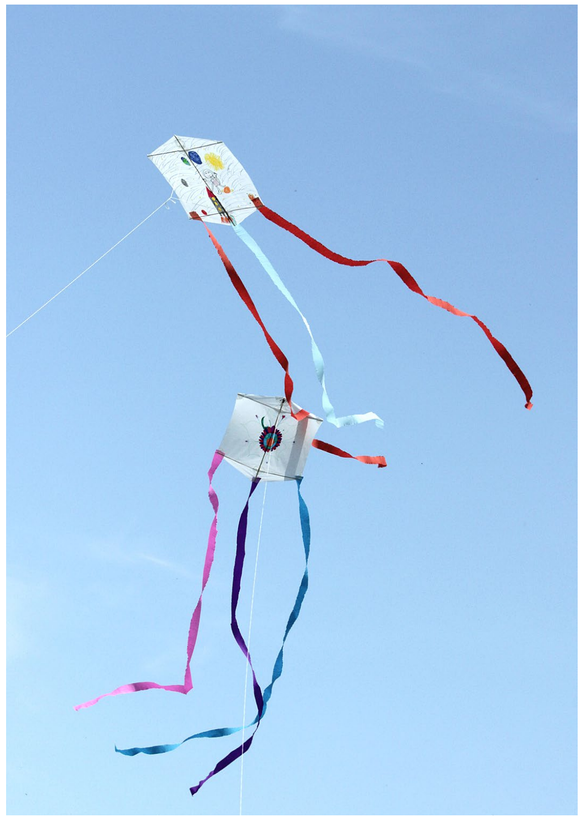

MOMEPLACCS

Egyszer réges-régen, valahol a Balaton partján, egy kislány elment horgászni, és kifogott egy hófehér színű halat. Legnagyobb meglepetésére és csodálkozására a hal nem az életéért könyörgött, hanem megköszönte a lányka tettét, hiszen most először láthatta a napot, ami miatt teste csillog a víz alatt! Mivel e csillogás hatására láthatóvá válik a rá vadászó csukák számára, a kislány megszánta őt, és befestette.

Bodóczky Antal és csapata workshopjuk keretében különböző széljárműveket és hangszereket hoztak létre a gyerekekkel. Tóni meséi a tó közepén lévő sziget „időjárására emlékező" lakóiról, a levegőt evő halakról és öreg mesélő harcsákról, inspirálták a fiatalokat, amikor megalkották a szélkakas mintájára szélirányt mutató szélbálnát, szélmakit vagy szélvámpírt. Mivel a szél imákat, fohászokat, üzeneteket is szállít, a gyerekek betűket hordozó sárkányokat is készítettek, amelyeket egymás mellett eregetve kiolvashatóvá vált az „időjárás" szó az égen. A varrás rejtelmeibe is bepillantást nyertek a workshop résztvevői a tihanyi gardát mintázó szélzsák készítése során. Az elkészült művek együtt, installációként mutatkoznak be az ARTplacc területén.

Workshopvezető: Bodóczky Antal

Egyetemi hallgatók: Bánó Rita, Nagy Zsófia, Purnhauser Karolina

Résztvevő gyerekek: Decsov Anna, Decsov Julianna, Fockter Iván, Fockter Kadosa, Szalontai Sára, Szalontai Soma, Sebes Vince, Szalontai László, Venczel Félix, Venczel Frigyes

„EZ IS HARRY POTTER, CSAK ÁTÖLTÖZÖTT BOSZORKÁNYNAK."

„A NYÚL MIRE EMLÉKSZIK? HOGY HONNAN JÖN A RÉPAILLAT"

**„A BÁLNA IS IDŐJÁRÁSFIGYELŐ?
AZ ENYÉM INKÁBB EGY TENGERALATTJÁRÓ LETT"**

ELVARÁZSOLT TIHANY

MOMEPLACCS

Egy macska a háztetőn, egy cirkusz tigrissel, elefánttal, cukrászda, pöttyök, csíkok, virágok – kis szelete annak a városnak, amit az Elvarázsolt Tihany programban résztvevő gyerekek hoztak létre. A tábor öt napja alatt minden a fantáziájukra volt bízva: papírmozaikkal díszítik-e a kartonházaikat vagy festékkel, milyen színeket, mintákat választanak, hogyan teremtik újjá azokat az épületeket, amik között élnek.

Talán maga a munkafolyamat volt a legfontosabb, amely során sok mindent megtudhattak egymásról, a félszigetről, vagy akár a színhasználatról. A gyerekek olyan elvarázsolt várost építettek Fábián Noémi és néhány egyetemi hallgató segítségével, amelyben Tihany egyes elemei szokatlan formában tárulnak az ARTplacc látogatóinak szeme elé.

Workshopvezető: Fábián Noémi

Egyetemi hallgatók: Bálint Viola, Háló Veronika, Murczin Evelin, Vecsei Kinga

Résztvevő gyerekek: Czégai Dorka, Csizmazia Zselyke, Jenei Zoé, Jenei Zsófia, Peleskey Dávid, Pitrolffy Jadviga, Sinkovics Zorka, Szalai Boldizsár, Szalontai Lujza

„CSAK A KÉZFEJEMIG FESS BE, MERT A HANGA AZT MONDTA – PERSZE NEM A HANGA DIKTÁL!"

„NAGYON FÁJ A KÖRMÖM, SZERINTEM BEGYULLADT A KÖRÖMHÁZAM"

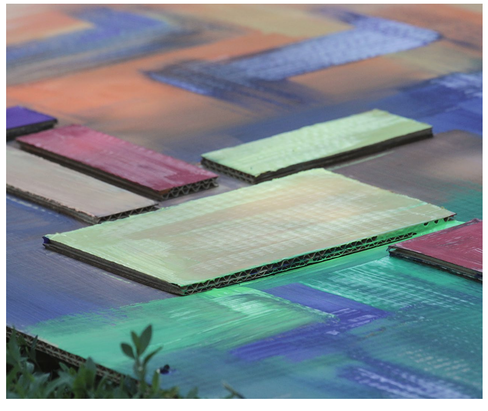

„A FOTÓSOKNAK SOKKAL KÖNNYEBB. A FOTÓSOK CSAK SÉTÁLGATNAK"

MI A MOME?

MI IS AZ A MOME?

A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (röviden MOME) Magyarország egyik legrégebbi, művészettel és designnal foglalkozó felsőoktatási intézménye. 1880-ban nyitotta meg kapuit, de azóta számtalanszor megújult. 2006 óta Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, egykori hallgatója, a világhírű képzőművész-designer, Moholy-Nagy László szellemiségét képviselve. Ma több mint 1000 hallgató tanul itt. A MOME Magyarország egyetlen egyeteme, amelynek négy intézetében (Design, Elméleti, Építészeti és Média) a fotózástól az építészeti tervezésig, a divattól a művészetelméletig a kreatív szakmák legfontosabb képzési területei európai színvonalon elérhetőek.

VILÁGSIKERŰ ANIMÁCIÓS FILMEKET KÉSZÍTÜNK

A MOME Animáció Tanszéke az ország legismertebb ilyen képzését nyújtja, a neves hazai rajzfilmes műhelyek méltó utódjaként. A hagyományos technikákkal készített rajzfilmeink és innovatív 3D-animációink világfesztiválokról hoznak haza díjakat – legutóbb a németországi Berlináléról, Melbourne-ből (Ausztrália), Anaheimből (California, USA) és New Yorkból. Az m2 közszolgálati csatorna nemrég külön sorozatot indított az egyetemen készült animációs filmekből.

KREATÍV KÉPZÉST NYÚJTUNK AZ ORSZÁG LEGTEHETSÉGESEBB DIÁKJAINAK

A MOME nemzetközi léptékkel nem nagy létszámú egyetem, bekerülni mégis nehéz: vannak olyan szakok, ahol 10-15-szörös a túljelentkezés. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a MOME több mint egyetem: olyan közösség, amely felelősséget érez nem csupán tagjai, de tágabb környezete iránt is. Alapfeladatunknak érezzük az olyan társadalmi és szociális ügyeket, amelyekben diák és oktató közös tanulásával messze az egyetemen túlmutató eredményeket lehet elérni. A designt olyan eszköznek tartjuk, amely több formaadásnál és stílusnál: problémamegoldás, rendszerteremtés és gondolkodásmód. Az egyetem kifejezetten bátorítja a kísérletezést, a felelősségvállalást, az előretekintő, környezettudatos gondolkodást. Az idén Rektori Díjjal elismert végzősök közül Szalkai Dániel például autista fiataloknak tervezett ruhakollekciót, Tamás Andrea a kapolcsi Művészetek Völgyének jövőképét vázolta fel, Bene Tamás egy budapesti ipari műemlék újrahasznosítására tett javaslatot, míg Kazi Roland saját lakóhelyének hiedelemvilágát dolgozta fel egy, a régi vásári mutatványosbódékat idéző verkliben.

KÖZÖSSÉGET FEJLESZTÜNK

Egy másik MOME-labor, az EcoLab a kelet-magyarországi Bódva völgyében dolgozik azon, hogy az ott élőknek kiutat találjon a mélyszegénységből felmérve a helyi lehetőségeket és összehangolva azokat az egyetem képességeivel. A cél egy olyan alkotóműhely létrehozása, ahol a Bódva-völgyi gyerekek és a MOME hallgatói együtt ötletelhetnek és dolgozhatnak a társadalmi problémák és feszültségek lehetséges megoldásain. Az idei évben a Bódvaszilasi Általános Iskola elsősei egy hónapon keresztül rajzolták a legszebb felhőket az égről; a rajzokból a MOME könyvet jelentetett meg, kortárs írók és költők, mint például Erdős Virág, Szálinger Balázs, Darvasi László vagy Háy János írásaival kísérve.

KÜLFÖLDRE IS ELVISSZÜK MAGYARORSZÁG HÍRNEVÉT

A MOME számos külföldi egyetemmel és kulturális intézménnyel tart fenn kapcsolatot, elsősorban Európában, de a világ számos más pontján is 2014 tavaszán egy egyetemi küldöttség Sanghajba látogatott, ahol hat kínai felsőoktatási intézménynyel vette fel a kapcsolatot. Rendszeresen rendezünk kiállításokat részben saját galériánkban, a budapesti Pontonban, részben befogadó intézményekben és rendezvényeken. Idén ott voltunk például a Dubai Design Days programsorozatán az Egyesült Arab Emírségekben, a speciális képi- és hangelemekkel különlegessé tett Syntonyms installációt pedig Bécsben és Berlinben is bemutattuk. Ugyancsak az egyetem kezdeményezése a Kiskakas Animációs Filmnapok, amely Magyarország első számú, évente megrendezett nemzetközi animációs seregszemléje, és 2014-ben immár hetedjére várja a filmek szerelmeseit.

KÜLÖNLEGES MEGOLDÁSOKAT KÍNÁLUNK KÜLÖNLEGES IGÉNYEKRE

15 éve még nem használtunk mobiltelefont, tíz éve még laptopot sem – mára a kettő egy készülékben elérhető. Az egyetem az intézeteket és tanszékeket összekapcsoló, úgynevezett „laborok" és szakközi projektek segítségével tart lépést a fejlődéssel. A MOME Techlab többek közt interaktív kiállítást tervezett Weöres Sándor 100. születésnapjára, „Hangos kottában" kelti életre Liszt Ferenc műveit, és újabban tervez digitális meséket is. Egy másik egyetemi projekt keretében az egyetem hallgatói 3D-nyomtatók és a gyorsan fejlődő iparág meghatározó hazai cégei segítségével terveztek és kiviteleztek ékszereket.

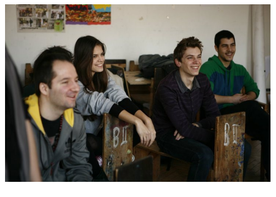

TUDOMÁNYOS KUTATÁSOKAT SZERVEZÜNK ÉS IRÁNYÍTUNK

A MOME háromfokozatú képzést kínál. Ez azt jelenti, hogy az alapképzés és a mesterképzés mellett Doktori Iskola is működik, ahol a hallgatók tudománnyá fejlesztik az elméletben és gyakorlatban elsajátított képességeket. Az egyetem emellett számos nemzetközi együttműködés részese: nemzetközi posztgraduális képzést működtet francia, dán és német partnerekkel, konferenciákat szervez és kiadványokat jelentet meg – legutóbb például az előző év legfontosabb eredményeit összegző Magyar Design Évkönyvet, először a hazai design évszázados történetében.

BÁRKI VELÜNK TANULHAT

Az egyetemi és a posztgraduális képzés mellett a MOME mindenkinek szeretne lehetőséget adni arra, hogy a közösség tagjaként elmélyítse tudását az őt érdeklő kreatív területeken. 2007 óta működik képességfejlesztő táborunk, a 9-14 évesek számára az egyetem volt hallgatói által szervezett DEMO Tábor. A PreMOME az egyetemre jelentkezőknek kínál felkészítő kurzusokat minden szakterületen. Felnőttképzéssel is foglalkozunk: legsikeresebb tanfolyamaink az amatőr és a professzionális fotózás világába vezetnek be, de van olyan is, amely a divattervezés világához kínál szakmai tudást. Meghívott előadóink nyilvános programjaira bárki ellátogathat. Igazi hiánypótlóként indult a már kétszer megrendezett MOME ID, amely a hazai ügynökségi szakemberek, grafikusok és programozók javával összefogva egy fiatal és gyorsan fejlődő szakterület, az interakció-design mélyebb megismertetését szolgálja.

SEGÍTJÜK A DIÁKOKAT SAJÁT VÁLLALKOZÁSUK BEINDÍTÁSÁBAN

A MOME hallgatói gyakran már az egyetemi évek alatt elkezdik saját vállalkozásukat, karrierjüket építeni. Az egyetem több formában: üzleti tanácsadók, szakemberek bevonásával, különleges kurzusokkal is segíti ezt a folyamatot. A 2014-ben elindult MOME+ program egyetemi hallgatók és nemrég diplomázottak ígéretes ötleteihez nyújt támogatást abban, hogy eligazodjanak az üzlet és a kereskedelem világában.

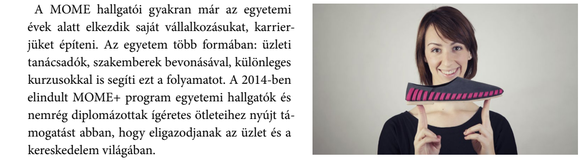

DIVATOT TEREMTÜNK

A MOME-n végzett hallgatók főszerepet játszottak abban, hogy a magyar divat 2000 után nemzetközileg is ismertté és elismertté vált. Sokan már diákként elkezdik építeni saját márkájukat, mint például Tomcsányi Dóri, Anh Tuan vagy Vágó Réka. A négy hallgató által alapított The Four 2013-as díja a Young Creative Chevrolet mezőnyében csak egy példa a nemzetközi pályázatokon elért hallgatói sikerekre. A MOME innovatív szellemisége a textiltervezést is áthatja: a Chromosonic, Kárpáti Judit Eszter hang hatására hőt termelő és színváltoztató textilje az európai Graduation Projects 2013 legjobbjai közé került.

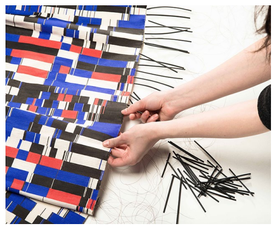

MINDENHOL OTT VAGYUNK

A MOME régen túllépett azon, hogy diákjai tehetségét csak az oktatásban engedje kibontakozni. Az egyetemről indult Magyarország talán legnépszerűbb nyári alkotótábora, a Hello Wood, és az elmúlt években ott voltunk a Budapesti Design Héten, az Café Budapest fesztiválon vagy a Múzeumok Éjszakáján is. Hallgatóink terveztek jelmezeket a Vígszínház előadásához és kiállítottak az Art Market kortárs művészeti vásáron. Közreműködésünkkel valósult meg a 2013-as pannonhalmi Arcus Temporum fesztivál egyik, nagy visszhangot keltett installációja is. A Sziget Fesztiválnak ugyancsak visszatérő szereplői vagyunk.

FELTALÁLJUK A RUBIK-KOCKÁT

Nem, azt már nem kell feltalálni. De tény, hogy Rubik Ernő majdnem húsz évig tanított az egyetemünkön – akkor is, amikor egy órára készülve kísérletezni kezdett a kockával, majd féléves munkával, épp 40 évvel ezelőtt megalkotta az első modelleket. Az egyetem leghíresebb öregdiákja mellette természetesen a sokoldalúságával ma is példát mutató névadó, Moholy-Nagy László, aki az Egyesült Államokban újraalapította a Bauhaust. Mellettük az újabb években olyan világhírű szakemberek látogattak a MOME-re, mint Karim Rashid sztárdesigner, vagy Peter Zumthor svájci és Steven Holl amerikai építészek – utóbbiak ma a MOME címzetes egyetemi tanárai.

EGYÜTT GONDOLKODUNK ÉS EGYÜTTMŰKÖDÜNK

A MOME olyan nemzetközi márkákkal ápol évek óta kiváló kapcsolatot, mint az Electrolux vagy a Mercedes-Benz. Emellett az utóbbi években kezdtünk együttműködést például az ENSZ Nemzetközi Menekültügyi Főbiztosságával. Az egyetem kormányzati szervekkel, nonprofit kezdeményezésekkel és például múzeumokkal is jó kapcsolatot ápol. A budapesti Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban nyílt, az olló történetét bemutató kiállításon nem csupán a belső tereket tervezték az egyetem hallgatói, de a tárlaton találkozni lehet az általuk újragondolt vágóeszközökkel is.

ARTPLACC

MI?

Az ARTplacc Kortárs Művészeti Fesztivál évente jelentkező programsorozat. 2011 nyara óta hazai és nemzetközi, előremutató kortársművészeti jelenségeket, tevékenységeket és produkciókat költöztet ideiglenesen Tihanyba. Az ARTplacc profiljával a Balaton-part szokványos kulturális kínálatát ellenpontozza más, jövőbe mutató kezdeményezésekkel egyetemben.

HOL?

Tihany földrajzilag is kitüntetett szerepénél fogva magában hordozza a lehetőséget, hogy az északi part kortárs kulturális és turisztikai csomópontjává váljon. A fesztivál évi megjelenésével nagyban hozzájárul a település imázsának fejlődéséhez, és együttműködéseket ösztönöz az ide kötődő művészeti kezdeményezések, alkotó potenciálok között.

MIÉRT?

Tihany nyolcvanas és kilencvenes évekig tartó pezsgő kulturális élete mára fogalommá vált, gyakran nosztalgiázás témája. Szerettük volna, ha Tihany számos kulturális rétegére a progresszív és kortárs jelzők is markánsan rárakódnának, újabb és újabb generációk számára vonzóvá téve a települést és azon keresztül a Balatont, mint turisztikai célpontot. Fontosnak tartjuk, hogy a kortárs művészet minél több ember számára elérhető és megismerhetővé váljon a napi rutinból kiszakadva, nyaralás közben is. Emellett nem titkoltan a mecenatúra fontosságára is szeretnénk felhívni a látogatók figyelmét, amely hazánkban kevéssé, ám világszerte jól működik és nem csak a gazdasági elit privilégiuma.

HOGYAN?

A nyári fesztivál fellazult, informális környezetet teremt azoknak a kultúra iránt nyitott befogadóknak, akiket a klasszikus múzeumi terek feszélyeznek. Az ARTplacc mind helyszínében, mind programjaiban a kultúra- és művészetközvetítés aktuális irányváltásaira reagál, új stratégiákat és módszereket alkalmaz. Ebből a szempontból művészeti inkubátorházként is értelmezhető.

MIT?

A fesztivál elsősorban a kortárs képzőművészet professzionális bemutatására alakult. Az ARTplacc hagyományos helyszíne a GALÉRIAplacc, ahol a kezdetek óta élvonalbeli kereskedelmi galériák állítják ki az általuk képviselt művészek alkotásait. A vizuális művészeti programlista mellett a társművészetek és a kultúra más területei is partnerei a fesztiválnak, így az előadóművészet vagy a gasztronómia. A színházi előadások, a filmvetítések a vízparti moziban, az író-olvasó találkozók és a koncertek ugyancsak a hagyományos programok közé tartoznak. Az esték audiovizuális élményvilágának létrehozásáért meghívott DJ és VJ fellépők felelősek. Az Art and Food Tihanyi Gasztro-Művészeti Napok az ARTplaccal párhuzamosan futó rendezvény, amely a két terület metszéspontjainak bemutatására törekszik.

2014 A MŰVÉSZET JELEN VAN

Az ARTplacc Kortárs Művészeti Fesztivál ezévben nem kevesebbet tűzött zászlajára, minthogy a Balaton Közép-Európa egyik meghatározó nyári kortárs művészeti találkozóhelyévé váljon mind az alkotók, mind a közönség számára.

2014-ben a kiállító művészeken túl az irodalmi, zenei, filmes, színházi és tematikus gasztronómiai napok adnak izgalmas keretet a Páneurópai Kortársművészeti Pikniknek, amely szimbolikusan egyesíti a régió országainak kultúráját. A fókuszban Közép-Európa, azaz Ausztria, Csehország, Lengyelország, Németország és Szlovákia áll, de a világ összesen 20 országából érkeznek művészeti produkciók.

A nemzetközi szálak mellett jelentős hazai intézmények is bemutatkoznak az ARTplaccon. A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ és a Magyar Fotográfusok Háza – Mai Manó Ház is kilép a budapesti falak közül, hogy a Balaton partján önálló anyaggal és programokkal jelentkezzen, a gyermekek számára is.

Hosszú távú együttműködés kezdetét jelzi az idei év a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és az ARTplacc között: a tavaszi előkészítő hét után az ARTplacc alatt beélesednek a MOME Tihanyra tervezett, a társadalmi hasznosságot szem előtt tartó, elsősorban helyi fiataloknak szóló ingyenes alkotóműhelyei és egy nagyívű fotográfiai projekt is.

Az ARTplacc a kultúra más területeire is elkalauzol a régió kulturális intézeteivel együttműködve: az Európai Könyvek Olvasósarokban a kortárs irodalom legjavát ismerhetjük meg, az író-olvasó találkozókon pedig a szerzőkkel találkozhatunk. Esténként a vízparti moziban Közép-Európa fontos rendszerváltás-tematikájú filmjeit és friss közönségfilmeket láthatunk, amelyekkel párhuzamosan izgalmas színházi produkciók, koncertek és a napokat záró dj-szettek közül is választhatunk. A multikulturális programkínálatot remekül kiegészíti a street foodra koncentráló Európa Bisztró, ahol minden nap más közép-európai nemzet gasztrokultúrája kerül terítékre.

AZ ALVÓ TÖRPE ÉS A FEKVŐ ELEFÁNT

SZABÓ ÁDÁM

E. H.-nek

A férfi pár perccel a vonat érkezése előtt ért az állomásra. Kis állomás volt, düledező bakterházzal, mely már évek óta nem lát-tott baktert, jegyet is a vonaton kellett váltani. Valójában az egész állomás csak arra szolgált, hogy ne minden vonat robogion keresztül megállás nélkül a néhány házból álló településen. A település fölött magasodott a hegy, ahonnét a férfi érkezett. Nem volt több tíz percnél, amíg az erdő aljában megbúvó parasztházból, ahol a nyarat töltötte, lekocogott az állomásra. Odaért, álldogált egy keveset, és már hallotta is a vonatfüttyöt.

A lány az utolsó kocsiból szállt ki. Pontosabban onnét ugrott le a meglehetősen magas vonatlépcsőről a meglehetősen mélyen fekvő peronra, illetve arra a sóderral gyéren behintett, gizgazos területre, ami peronként szolgált. A vonat közben elindult, de a lány még nem ért oda a férfihoz. „Mindig ezt csinálja", gondolta a férfi, „neki mindig az utolsó kocsiban kell utaznia, és megérkezés után is ráérősen szöszmötölni, hogy már mindenki leszálljon, mire ő összeszedi magát." Pedig ezen a kis állomáson most senki nem szállt le, csak a lány, és szép komótosan settált a férfi felé.

- Szia.
- Szia. Hogy utaztál?
- Jól.
- Nem voltak sokan?
- Nem. Alig valaki. Hétköznap kevesen utaznak.
- Igaz, de nyár van.
- Mégis.

A férfi elvette a lány csomagját és ballagni kezdtek kifelé az állomásról, az országút felé. A férfi arra gondolt, hogy akkor most fölsétálnak a házhoz, összedob valami vacsorát, esznek, és aztán szeretkeznek. Vagy előbb szeretkeznek, és aztán esznek. Ahogy jön. Már ha jön, egyáltalán. „Nem szabad türelmetlennek lennem. Szemrehányónak meg végképp nem. Sértettnek. Egy a fontos, nem szabad megsértődni. S ha már megsértődtem, nem szabad mutatni."

A lány arra gondolt, mennyire meleg van. Egész úton undorodott a koszos fülkétől, és egy idő után úgy érezte, hogy a kosz ragadós kulimászként vonja be a testét, és szép lassan saját magától is undorodni kezdett. Semmi másra nem vágyott, mint egy fürdésre. De a házban csak egy rossz zuhany van, amiből alig csorog a víz.

- Menjünk előbb a strandra – javasolta a lány. – Még mindig meleg van. Ráérünk utána is hazamenni. Szívesen úsznék egyet.
- Most? – hökkent meg a férfi, de rögtön eszébe jutott, hogy türelmesnek kell lennie. Már három hete vár erre a pillanatra, nem szabad elrontania. Három hét. Igaz, mi ez a mögöttük lévő egy évhez képest.
- Ahogy akarod – mondta a férfi és a hegyi út helyett elkanyarodtak az országút felé.

Az országúton egy-másfél kilométerre volt a strand. Legalábbis amióta megszüntették a kempinget, és a régi strandbejáratot odébb helyezték. Nem is volt ez igazi strand, nagy gyepes partrész volt, amit úgy-ahogy rendben tartottak a helybeliek, amióta az önkormányzat levette róla a kezét. Nekik viszont ez volt a strand. A lánynak néhány éve, amióta férjhez ment a férfihoz, a férfinak pedig, amióta az eszét tudta. Gyerekkora óta mindig itt nyaralt, a hegytetőn lévő házban, ahonnét könnyned sétával le lehetett menni a tóhoz. Az állomásról viszont nem volt annyira könnyed séta, az országút mellett kellett menniük, a bicikliúton, lábuk alatt az egész napi hőségtől izzó aszfalttal, s közben arra figyelni, hogy az időnként feltűnő biciklisták ne gázolják el őket.

- Tele van a hócipőm a bringásokkal – mondta a férfi, amikor már a harmadik miatt kellett félreállniuk.
- Igazuk van – mondta a lány – Bicikliút.
- Persze, - dohogott a férfi – mindenkinek igaza van, csak nekem nincs, aki gyalogos vagyok.
- Erről a biciklisták igazán nem tehetnek – mondta a lány, és közben arra gondolt, hogyha a férfi tudna biciklizni, akkor most nem kéne caplatniuk a hőségben. A kollégájára gondolt, aki elhívta biciklitúrázni, de ő persze nemet mondott, hiszen az egyetlen hét szabadságát itt tölti a férfival. Pedig milyen szép emlékei vannak a régi biciklitúrákról, amikor még egyetemista volt és nyaranta eljártak ide-oda, többször megkerülték ezt a tavat is.

Közben odaértek a strandbejáróhoz. Vele szemben nyílt a kis ösvény, valójában csatornajárat, amelynek felhőszakadások idején a hegyből lezúduló esővizet kellett elvezetnie, de remek rövidítő út volt a helybeliek számára, amióta a strandbejáratot áthelyezték. De most még nem a hegyre mentek, a strand felé fordultak, és a kapun áthaladva hosszan sétáltak a tópart felé.

- Van idén büfé? – kérdezte a lány, aki közben megszomjazott, és már elfogyott az útra hozott ásványvize.
- Nincs – felelte a férfi – Betiltották.

Évek óta folyt a harc a strandért, amit egyes pletykák szerint az önkormányzat eladott egy vállalkozónak, aki villaparkot akar rajta építeni, de a helybeliek ellenállási mozgalma egyelőre meghiúsította ezeket a terveket. Előző évben egy büfést is sikerült ide szervezniük, kis bodegával, amiben hűtött sört és üdítőt lehetett kapni, de az önkormányzat, nyilván bosszúból, idénre már nem adott ki rá engedélyt.

- Remek – mondta a lány – és a strandot mikor tiltják be?
- Amint tudják – felelte a férfi, és arra gondolt, milyen lesz a falu strand nélkül. Milyenek lesznek a nyarak strand nélkül. Gyerekkorában itt nem volt semmi, csak tópart, ahová szabadon lehetett járni. Aztán fölépítették a kempinget, s attól kezdve belépőt kellett fizetni, a helybelieknek kedvezményeset, de mégiscsak belépőt. Most már nincs kemping, nincs belépő sem, de lehet, hogy strand se lesz.

A tópartra értek, ahol az alkonyati óra ellenére még elég sokan voltak. A férfi lerakta a lány csomagját, majd lerúgta a szandálját. Neki elég volt ennyit készülni, eleve fürdőnadrágot viselt. A lány először a bőröndjéből a fürdőruháját, majd elvonult a strand egyetlen épületébe, a mosdóba, és átöltözött.

- Milyen a víz? – kérdezte a férfitól, amint a tóba vezető lépcső felé mentek.
- Mindjárt meglátod.
- Tegnap milyen volt?
- Mit tudom én.
- Nem jöttél le fürdeni?
- Tudod jól, hogy nélküled nem jövök le fürdeni.
- Ekkora hőségben sem? Hihetetlen vagy…
- Hihetetlen, de vagyok.

A víz meleg volt, már-már túlságosan is az, de a lánynak így is nagyon jól esett. Víz volt, érezte, ahogy azonnal oldani kezdi le róla a szutykot. Gázoltak befelé a tóba, majd szinte egyszerre vetették bele magukat. A lány erősen kezdett tempózni, mint egy hivatásos úszó, pár pillanat alatt elhagyta a férfit. Szüksége volt ezekre a mozdulatokra, a tó mindig kihozta belőle, kislánykorában évekig úszott. Hatalmas csapásokkal szelte a vizet, majd lassított és visszanézett a férfira, követi-e. Követte, de lassan. „Azelőtt", gondolta a lány, „mindig versenyre akart kelni velem." Hanyatt feküdt a vízen, mozdulatlanul lebegett, és eszébe jutott, hogy a kollégája folyó menti biciklitúrát szervezett. Jó lenne egyszer kipróbálni, milyen lehet gyorssodrású folyóban úszni. Veszélyes, de izgalmas.

Közben a férfi is odaért. Odaúszott a lány mellé, és arra gondolt, milyen jó lenne végigsimítani a testén. Három hete nem érzett a kezében női testet. Voltaképpen egy éve. De aztán nem simította végig, hanem a part felé fordult és a hegyet kezdte nézni.

- Egyértelmű. Fekvő elefánt.

A lány belement a játékba.

- Ugyan már – mondta – Alvó törpe.

Évek óta játszották ezt. Valamikor valamelyikük kitalálta, hogy a hegy a vízből nézve olyan, mint egy pihenő elefánt. Mire a másiknak az jutott eszébe, hogy inkább egy hanyatt fekvő törpére hasonlít. Ezen aztán lehetett vitatkozni, a viták pedig vízi csatába torkolltak, egymást átölelve birkóztak, amíg ki nem fulladtak a nevetéstől.

- Dehogyis. Elefánt.

A férfi arra gondolt, hogy ennyit megérdemelt. Három hetet. Talán még az egy évet is. De most itt a lány, végül csak eljött, vele tölti a szabadságát. Egy hét. Nem sok, de végtelennek tűnt. Hét végtelenül hosszú nap. Annyiszor jönnek majd le a strandra, ahányszor csak a lány akarja. És naponta többször is mélyen beúsznak majd a tóba, és nézik a hegyet, ami olyan, mint egy fekvő elefánt.

- Mondom, hogy törpe.

A lány a biciklitúrára gondolt, amire nem ment el. Pedig a kollégája nagyon erősködött. Többször rátelefonált munka közben, aztán egyszer át is jött az irodájába, leült az asztala mellé, és csak mondta, csak mondta a magáét. Ő próbált úgy csinálni, mint aki nem figyel rá, de érezte, hogy nem tudja átverni. És volt egy pillanat, amikor a kolléganője kiment, a kollégája pedig fölállt, odalépett szorosan mellé, mint aki épp csak belepillant valamibe, amivel ő foglalkozik, neki eszébe is jutott, hogy: hé, hiszen ez a privátszféra megsértése, de közben, ahogy összeért a karjuk, bizsergés futott végig a testén. Aztán megszólalt a telefon, és magához tért. „Még jó, hogy nem mondtam igent. Mit képzel az a pasi magáról?", gondolta a lány, és anélkül, hogy a férfira nézett volna úszni kezdett a part felé, mely fölött ott magasodott a hegy, ami most – legalábbis neki úgy tűnt – nem hasonlított sem törpére, sem elefántra. Egyszerűen olyan volt, mint egy hegy.

AZ ÖREG HALÁSZ ÉS A TÓ

SZABÓ ÁDÁM

hommage à Hemingway
nagyapám emlékének

A horgász már öreg volt, kis csónakján egyedül horgászott a tavon, hol a nádas előtt, hol kint a hínáros nyílt vízen, s immár nyolcvannégy napja, hogy nem fogott semmit. Az utóbbi időben az unokája is vele ment, de lassan véget ért a nyár, a nyári szünidő, az unokát hamarosan vitték vissza a szülei a nagyvárosba, ahol kezdődött az iskola. A horgász kora tavasszal költözött le a tó partjára a városból, pontosabban költözött fel a hegy tetejére, a parasztházba, amit tíz évvel korábban vett, romos állapotban, s azóta is azon dolgozott, hogy minél lakhatóbb legyen, dolgozott minden évben, tavasztól késő őszig, amikor vissza kellett térnie a városba, és évek munkájával elérte, hogy a ház tökéletesen alkalmassá vált a nyári tartózkodásra, nemcsak számára és a felesége számára, aki nyár elején csatlakozott hozzá, hanem az unokák számára is, akik hamarosan megérkeztek, benépesedett a ház két és fél hónapra, míg aztán nyár végén újra kiürült, előbb az unokák mentek el, aztán a felesége, s amikor végérvényesen beköszöntöttek a hideg késő őszi napok, a horgász is szedte magát, téli menedékhelyére rakta a csónakot, egyik helyi horgásztársa házában, majd bezárta a saját házát, búcsúpillantást vetett a kertre, az erdőre, és elindult a vasútállomás felé, miközben tekintete magába itta a tó látványát. Visszatért a városba, és hónapokon keresztül almodott a házról, a kertről, az erdőről és a tóról, hogy aztán tavasszal megint útra keljen.

A kertről álmodott a horgász, a házról és az erdőről és a tóról. Leggyakrabban a tóról. A tóról, amely úgy került el a hegy aljában, mint egy távoli és beváltthatatlan ígéret, és az is volt a városi álmokban, míg valóság nem lett újra, és egyre közelebbivé és beválthatóbbá vált, ahogy eljött az első hajnal a megérkezést követő napok egyikén, amikor a frissen festett csónak már a vízen ringott, megvolt a beetetés, indulni lehetett le a hegyről, s jött egyre közelebb és közelebb a tó.

A horgász, vállán felszerelésével, lábán gumicsizmájával, nem törődött ilyenkor már semmivel. Nem foglalkoztatta a ház, amelyen még lett volna mit lakályosítani, jó volt az így is, az unokáknak is tökéletes, különben is hol volt ilyenkor még a nyári szünidő. Nem foglalkoztatta az írás, ami a polgári foglalkozása volt, újságba írás, amit innét is meg tudott tenni, postán küldözgetve a cikkeit, különben is nyugdíjas volt már, az írás csak nyugdíj-kiegészítés volt számára, na és szükséglet, időről időre megrohanta a késztetés, hogy megírjon valamit, afféle csak rá jellemző kis színest, amiben nem volt szó sok mindenről, a horgász már jól tudta, hogy nem nagy dolgokról kell írni, mert nincs mulandóbb a nagy dolgoknál, hanem egészen kicsi dolgokról: egy parasztházról, egy kertről, egy erdőről vagy egy tóról. Ezekről írt, ha rájött a készletés, kézzel írt, egy folyós, ócska, de kézbe illő töltőtollal írt, aztán gépbe írta, egy kőkorszaki írógépbe, melynek minden betűjét komoly erőfeszítéssel kellett leütni, hogy meglátszódjék a papíron, de ez is jó volt, mert fizikai munkának érezte az írást. Aztán, amikor elkészült, összehajtotta a papírt, borítékba tette, megcímezte, lesétált vele a falusi postára, föladta a szerkesztőségnek, és többet nem törődött vele. Egyáltalán az írással soha nem törődött a késztetés néhány óráján kívül. Törődni a házzal törődött, a kerttel, ahová krumplit ültetett, futóbabot és paszternákot, és a heggyel törődött meg az erdővel. De legfőképp a tóval törődött. Arról álmodott a horgász késő ősztől tavaszig a városi lakásban, ahol a feleségével lakott, hogy fog egy halat. Eljön a nyár, eljönnek az unokák, és ő fog nekik egy óriási halat.

Aztán eljött a tavasz, a horgász felköltözött a hegy tetejére, a parasztházba, először a télire elrakott csónakot, beetetett a nádasnál, és horgászni kezdett. Fogott is halat, nem is egyet, ha nem is óriásit, de szépeket, s aztán egy részüket visszadobta, a többit elajándékozta a szomszédságnak, s bort kapott érte cserében, nem volt miért megtartania a halakat, nem volt még ott a felesége, hogy megcsinálja, s főként nem voltak ott az unokák, hogy megcsodálják.

Aztán eljött a nyár, s eljött előbb a felesége, majd eljöttek az unokák. S a horgász attól kezdve nem fogott semmit. Nyár eleje óta, nyolcvannégy napja nem fogott semmit néhány szánalmas kis keszegen kívül. A keszeg is halféle, persze, paprikás lisztben ropogósra sütve kitűnő eledel, örültek is neki az unokák, de a horgász látta a tekintetükben, hogy olyan ez számukra, mintha oroszlán helyett kiscicát kaptak volna ajándékba.

A horgász eleinte minden hajnalban úgy kelt fel, hogy aznap meglesz a nagy fogás, de aztán, ahogy telt az idő, telt a nyár, az unokák a kezdeti lelkesedés után már másra figyeltek, újabb és újabb kalandokra, a Sárkánykirály rezidenciáját keresték a mélyutak rejtekében, a kolostorrom felkutatására indultak vagy a sziklavár mohos kövei között bujkáltak, s már egyre kevésbé törődtek nagyapjukkal, nem futottak elé a késő délelőtti órákban, amikor a tóról hazatért, fogott-e vajon valamit, így a horgász is egyre jobban elkedvetlenedett, egyre többet gondolt a ház körüli munkákra, a veteményeskertre, sőt az írásra is, amit pedig a nyári hónapokban meglehetősen elhanyagolt, mintha valami másodlagos tevékenység volna, kiegészítő kereset, ám ezekben a napokban komoly írói tervek foglalkoztatták, memoárt szándékozott írni azokról a nagy időkről, amelyeknek ő szerény kis tanúja volt, az időkről, amikor az uralkodó politikai rendszert néhány napra megdöntötte egy forradalom, melyet a nem sokkal később restaurálódó hatalom ellenforradalomnak nevezett, s melynek ő is részese volt, tehát ellenforradalmár, akit ezért aztán ki is tettek a munkahelyéről, s még örülhetett, hogy nem csukták le és segédmunkát talált egy benzinkúton, ahonnét aztán néhány év múlva a képesítésének valamivel megfelelőbb nevelőtanári állásba került a külvárosban, s újabb éveknek kellett eltelniük, hogy végül visszatérhessen, ha nem is eredeti munkahelyére, de az írott sajtóba, az írott sajtó egy marginális lapjába, s aztán onnét mehessen nyugdíjba. Ezt a történetet akarta azokon a nyári napokon megírni, amikor írónak, kertésznek vagy akárminek tartotta magát, csak horgásznak ne kelljen lennie. De álmodni hallal álmodott.

Telt az idő, telt a nyár, az unokák egy része máshová ment nyaralni, hárman maradtak csak a parasztházban: a horgász, a felesége és egyetlen unoka. És a fiú azt kérte a nagyapjától, hadd kísérje el a tóra. Magányosan nem volt többé kihívás a sziklavár, nem volt kaland a sárkányfészek, sem a kolostorrom. Maradt a tó, mint egyedüli kaland.

A horgász a fejét ingatta. „Unni fogod", mondta. „Nem való az gyereknek", mondta. „Ügyse fogok semmit", mondta. De aztán egyik hajnalban fölkelette a fiút, s attól fogva minden hajnalban fölkelette.

Telt az idő, telt a nyár, már csak néhány nap volt hátra a szünidőből, s a horgász nyolcvannégy napja nem fogott semmit. Ott ültek mindennap kettesben a ladikban a fiúval, hol csendesen beszélgettek, hol gondolataikba merülve hallgattak, nézték a nádast, nézték a tavat, csak az úszót nem nézték már, mert tudták, hogy úgysem fog megmozdulni.

De egyik nap megmozdult az úszó. A horgász nem hitt a szemének. Azt gondolta, a szél mozdította meg. Ám horgász volt, bevágott. És rögtön megérezte, hogy történt valami. Mint amikor a semmiből megszületik egy mondat, amely után a szöveg már írja magát, csak le kell jegyezni. A horgász érezte, hogy hal akadt a horgára, nem keszeg, nem is akármi, hanem hal, valódi hal, talán akkora, mint még soha. Küzdelem kezdődött, a hal irtózatos erővel húzott, félő volt, hogy leszakad a horogról vagy kiegyenesíti, volt már ilyen a horgász praxisában, utána hetekig a szörnnyel álmodott, amelyet elszalasztott, de a zsineg is elpattanhat, vigyázni kell, engedni óvatosan, ám óvatosan húzni is, nehogy bemeneküljön a hal a nádasba, és ott a nádtorzsákra csavarodva szakítsa el a zsinórt. Kétséges volt a küzdelem kimenetele, ezért volt valódi küzdelem, egyenlő felek harca, a hal küzdött az életéért, a horgász küzdött a halért, de valójában az egész nyáréért küzdött, mind a nyolcvannégy napért, s a fiúért, aki ott ült mögötte a csónakban és feszülten figyelt.

A vihar a tavon oly váratlan, mint egy tébolyult dühkitörése. Vannak bizonyos jelek, amiket észre lehet venni, a helybeliek tanították is a horgászt ezeknek a jeleknek a felismerésére, és ő tudta is, tudta, ha odafigyelt. Ám a nádas szinte mindent eltakar, s amit a nádas nem, azt eltakarta a küzdelem a hallal. Egyszerre olyan sötét lett, mint déltől háromig a Golgotán, a hirtelen jött szélvihartól megdőlt a nádas, s a hullámok vészesen dobálni kezdték a ladikot. A horgász tudta, hogy csak egyet tehet. A bicskájával hirtelen levágta a zsineget, rákiáltott a fiúra, hogy üljön le a ladik aljába és kapaszkodjon meg jól, ő maga pedig eloldva a csónakot, amilyen erővel csak tudott, evezni kezdett.

Égszakadás zúdult le rájuk, borsónyi jegekkel. A szél többször is rádobta a ladikot a nádasra, de végül sikerült elérniük a keskeny csatornát, ami a horgászkikötőhöz vezetett. Valahogy azon is végigevickéltek, majd a csónakot kikötve kiugrottak a szárazföldre, és a szakadó esőben az első parti házba menekültek, a horgásztárs verandájára. Onnét nézték a vihar dühöngését.

Már felfelé bandukoltak csuromvizes ruhában a hegyre, amikor a fiú megszólalt:

- Nagy hal lehetett.
- Nagy bizony – válaszolta a horgász.
- De így is szép volt – mondta a fiú.
- Volt egy fenét – dörmögte a horgász, és könnyedén megbúbolta a fiú nedves fejét.

Szabó Ádám író, 1969-ben született Budapesten. Budapesten él, az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola magyar vezetőtanára. Több mint húsz éve publikál szépirodalmi írásokat, elbeszéléseket, novellákat és verseket olyan folyóiratokban, mint a Jelenkor, az Alföld, a 2000, a Holmi. Első könyve, egy elbeszéléskötet 2007-ben jelent meg Hegyi mesék címmel a Korona Kiadónál. Doktori dolgozatának könyvváltozatát a L'Harmattan adta ki 2010-ben Canudos ösvényein címmel. Idén, a Könyvhétre jelent meg Álomkórász nyolcadik útja című regénye a L'Harmattannál. E két novella balatoni inspiráció, egyenesen a Bója magazinba.

A HALVÁNYLILA DUNSZT

NYULÁSZ PÉTER

Magyarországon még soha nem mértek akkora meleget, mint 2007. július 20-án. A levegő olyan volt, mint a kenyérsütő kemence nyitott ajtajában. Az almák éretlenül megsültek a fán, a fű még a locsolók tövében is sárga szalmatörekké száradt. Ma már tudom, hogy az a soha előtte nem tapasztalt nyári hőség valójában egy jóval fontosabb esemény kísérőjelensége volt: sok évtizednyi rejtőzést követően azon a napon bukkant elő a Balaton tündére! Méghozzá épp a sóstói strandon, ahol a nagy nyárfa árnyékában olvasgattam a parton. Vizes tenyerekkel fogta a be a szememet, találjam ki, ki lehet ő…

És nem, ő még nem Sió volt - és nem is Helka – de miután a jelen írás lényegét ez nem érinti, viszont hosszú mellékszál volna, ezt a részletet mellőzném. Annyit az egészről, hogy bár eleinte egyszerű gyermekjátéknak tűnt, később számomra beláthatatlan következményekkel járt. Hogy mást ne mondjak, ebben a pillanatban is annak az eseménynek a következtében pötyögök a számítógépen. Különösen azon a bizonyos kánikulai napon nem sejthettem, hogy majd egyszer csak az a feladat ér utol, hogy írjak pár oldalnyit a Bójába – mint a „tihanyi Soktornyú Kastély hercegi legendájának legbennfentesebb ismerője"…

Már ebből is látszik, hogy miként a világban semmi, ez sem egyszerű dolog. Arról nem is beszélve, hogy nem is egyedül róla, a Balaton tündéréről van szó, hanem az ő teljes ismerősi, baráti és ellenségi köréről: Tihany hercegi családjáról, a Bakony varázslójáról, a manóiról, elátkozott trónkövetelőkről, boszorkányról és így tovább. Nem utolsósorban pedig a titokzatos meséjük végtelenül hullámzó tengeréről, ami megtöltött már két könyvet, egy vízibábszínházat, s maréknyi rövidebb és hosszabb mesét. A kedves cím-, és mellékszereplők pedig azóta is csak egyre tolakszanak, hogy kinek milyen történetét vessem papírra.

Így van most is. Napok óta lobbiznak, érvelnek és győzködnek a maguk ügye mellett. Eleinte Ciprián és Helka látszott befutónak, hiszen a Soktornyú Kastély el- és visszafoglalása során teljességgel keresztülkasulták Tihany zegzugait Aranyháztól Barátlakásokig, Óvártól Gejzírmezőig.

„De hát arról már egy teljes könyv szól!" - érveltem én, hiába. S nem csak ők maradtak hajthatatlanok, hanem ráadásként beszállt a licitbe Nemere kapitány, hogy a végső ostrom története a sárkányteknősök tüzbombáival utolérhetetlen hőstett, amit Rezi azzal überelt, hogy az ő első találkozása Helkával, Tihany hercegkisasszonyával, messze felülmúl mindent. Mindezek hallatán csak elnézően mosolygott Sió, hiszen a Balaton tündérének tisztségénél, s annak átadásánál semmi sem kerülhet előbbre. Erre fel persze Kamor, a Bakony varázslója is megköszörülte a torkát. És végül – bár nem neki lett igaza, hiszen nem a hollóvá és vadkanná lett Horka és Thuz hercegi páros esetét veszem elő – mégis őróla szól a történet. Mert az alkudozás vége az lett – mint már sokadszor –, hogy a két manó, Tramini és Furmint javaslata győzött: a tihanyi levendula és a halványlila dunszt kapcsolatáról még senki sem tud! De majd ők elmondják, nekem csak jegyzetelnem kell. Aztán hogy vajon igaz-e, egyáltalán hihető-e, amit mondtak, azt döntse el mindenki maga! Mindenesetre afelől, amivel kezdték, kétségünk nem lehet:

Valaha messze földön, hét határon túl is híres volt a tihanyi levendula. Nem is ok nélkül, ugyanis több volt az illóolaja, mint provance-i őseinek. Hogy mégis az maradt a híresebb, nem csoda, hiszen Tihanyból egyszer maga a levendula illant el – akár valami tündérlény, ami hipp-hopp, libben egyet, aztán se híre, se hamva évtizedeken át. Abban pedig nincs mit kételkedni, hogy a tündérnépek rendszerint eltűnnek szem elől. Aztán hogy mikor bukkannak fel megint, arról nem lehet halványlila dunsztja senkinek.

És itt elhallgattak a manók. Először csak néztem rájuk, kérdőn, aztán noszogattam őket, de csak kuncogtak. „Hát rendben, akkor játsszunk akkor kitalálósdit!" – gondoltam.

- Csak nem azt akarjátok ezzel mondani, hogy a tündér az csak egy tünemény – azaz épp hogy feltűnik és máris eltűnik?

Fejrázás volt a válasz.

- Akkor az a megfejtés, hogy a tihanyi levendula varázslatos?

Erre már csak ingatták a fejüket, ami a „nem"-hez képest inkább azt jelentette, hogy „langyos", és akkor már tudtam, hogy a következőre kibújik a szög a zsákból!

- Szóval nektek sincsen róla halványlila dunsztotok sem! – mondtam, és ez hatott. Nem győzték bizonygatni, hogy dehogynem, hát éppen erről van szó! Hiszen ők manók, azaz varázslények – ha nem tudnám – és éppen ezért, nekik még létezik a lelküknek az a része, amelyik az ősi tudást hordozza! Ez az a kis lila derengés, ami körülveszi őket. Nézzem csak meg!

- Nem látom.

- Persze hogy nem, mert ember vagy! – kuncogott Tramini. – Pedig az minden bölcsesség és tudás forrása, és ezt még Kamor is megmondhatja, mert szerinte az a világmindenség lelke! Aki rendelkezik vele, az minden tudást megszerezhet. Akinek nincs, annak esélye sincsen rá és tudatlan marad.

- Éppen ezért nem veheted észre – magyarázta Furmint, és némi gunyoros nevetést követően meg is mondta, hogy miért. – Az a lényege az egésznek, hogy az emberek csak egy különleges varázsszer segítéségével láthatják ezt meg.

- És az történt, hogy valamikor régen hozzájutott ennek a receptjéhez Bora, a Bakony boszorkánya - vette át a szót Tramini, de aztán megint Furmint meselte tovább.

- Telt-múlt az idő, és kezdett a dolognak híre keredni. Szerencsére Kamor volt az egyik első, akinek a fülébe jutott, és még mielőtt baj támadt belőle, tett is róla, hogy az igazi halványlila dunszt-látó szer eredeti receptjét senki se ismerhesse.

Hohó! Innentől már kezdtem magam is kapiskálni a dolgot. Amennyire ennyi év alatt már kiismertem a manókat – és Kamor csavaros logikáját, már tudtam is, hol van az összefüggés. Annyit persze ismerni kell ehhez, hogy a Bakony varázslója ifjú korában, egy rejtélyes tanműhelyben, a nyápicok éger-láperdei oskolájában szedte fel varázstudományát. A gyógyfüvek jótékony főzetei és a vajákos varázskotyvalékok éppúgy szerepeltek a tananyagban, mint a fifikás hadtudományok. Ezek között az egyik legfontosabb a rejtőzködés ismerete volt – mimikritől dezinformációig. S Kamor bizony ez utóbbiban, az ellenség megtévesztésében bizonyult legtehetségesebbnek.

- Szóval Kamor elterjesztett egy hamis receptet, s ma már tévedésben van az, aki azt hiszi, hogy a halványlila dunszt receptjét ismeri – vontam le hangosan a következtetést, a két manó pedig akkorát bólintott, majd leesett a sipkája.

- Úgy van!

Aztán szépen elmondták, hogy vannak azok a régi tihanyi asszonyok, akik készítenek egyfajta különleges, áttetsző főzetet, ami se nem kemény, se nem puha, nem is folyik, nem is törik. Olyan az egész, mintha nem is volna. S habár ők nem hajlandók elárulni, hogyan, és miből készül, az azért sokatmondó, hogy mindig a levendulaszüret utáni második héten kezdik árulni a piacon. Így aztán van, aki szerint semmi egyéb az egész, mint sima levendulalekvár.

A manók pedig – erősen köpködve – azt állították meg, hogy annak a kotyveláknak kifejezetten szekrényszaga van. Meg olyan íze, mint a lábvíznek. Azután pedig újra elhallgattak, mint akik végképp a történet végére értek.

- S akkor most hogyan is van ez egész? – kérdeztem rájuk. - Mit hablatyoltatok itt nekem össze a tihanyi levendularól? – szegeztem nekik a kérdést, ám ők vihogva vállat vontak:

- Halványlila dunsztunk sincs!

Aztán felpattantak, s eltűntek, miként a levendula Tihanyból – arra a pár évtizedre –, hogy azután egyszer csak majd valami varázslat folytán újra előbukkanjanak.

Nyulász Péter számára nem ismeretlen a Balaton tündérvilága. Az IBBY Év Gyerekkönyve díjat elnyert Helka – a Burok-völgy árnyai és az idei ünnepi könyvhétre megjelent Ciprián a Balaton hercege – a szinte feledésbe merült Sió regét, azaz Helka és Kelén történetét gördíti tovább. A tündéres-varázslós legendára alapozva elsősorban Tihany, és a Balaton-felvidék varázslatos helyszíneit tölti meg mesével. Az író a debreceni KLTE-n szerzett történelem-földrajz szakos diplomát, majd egy évtizeden át a Magyar Rádió újságírójaként dolgozott. Több verses kötete is megjelent, például a Zsubatta! mondókáskönyv, avagy a kitalálós versiköket tartalmazó Miazami és Miazmég. Itt olvasható novelláját kifejezetten a Bója magazin számára írta.

A ZENGŐ BÓJA*

KOCSUBEJ ALEX FORDÍTÁSA

Nevet kapott bátyám, az ó,
Szent áldások ezerét,
S uralja, mint helytartó
A harangtorony tetejét.
Hol a menny temploma áll,
S vércsék násza sír egén,
Vajh cserélnék a földi testvérrel talán?
(Zátony, állj!) Nem én!

Forró június derekán
Ha hömpölyög a dagály
Sietve csengi már dalát,
Hő vággyal a parancs szaván
Míg a harangozó nem bírja már,
Vagy a harangszó végleg meg nem áll,
Ez égi kórusba beállnék szaporán?
(Zátony, állj!) Nem ám!

Ha eloszlik füstös köd fala,
Alábbhagy nyálkásnyelvű szél,
Ő békében áll odahaza,
S egyforma órákról beszél.
Homály tengerével tusázik,
(Tenger homálya az én ellenem)
Vállalná-e helyet, mely nyirkos ködben ázik?
(Zátony, állj!) Sosem!

Imát pap nem zenghetett,
Mikor ledobták a horgonyom,
S kéz értem vámot nem szedett,
Bár őrré tettek a zátonyon.
Vihar ráz, ingok szüntelen,
Nagy pörölyöm jár mind a négy,
Verhetem-e őket tán parancsra, vagy csendre inthetem?
(Zátony, állj!) Nem én!

Belevesztek a jelek a partra
Lustán vitorlázó ködfalakba,
A lámpafényt fátyol takarja.
A fáradt mélység elpihen,
De rátapasztva a fülem,
Ha fúj, hát üvöltök szelén,
Pap szavára nyughatok-e resten?
(Zátony, állj!) Nem én!

Ereszkedik álom homálya,
Sziklaszirtet rejt az éj,
Legénység az utat nem találja
Én kiáltok nekik: Veszély!
S a vak dereglye lám, kitér,
Bár sötét és mord az óceán.
S ha eloszlott a pára, ér engem hála?
(Zátony, állj!) Nem ám!

Zord páncélt von öblön a jég
Pengévé fagy hullámtaréj,
Mint korona, én vagyok az ék
E főn, melyre leplet húz az éj
Hol bús csákányosok csüggnek
Árboc zúzmarás kötelén.
Adnám templomi kegyért őrségem helyét?
(Zátony, állj!) Nem én!

Kavarogva lehulló hó,
S ónpermet függönyén
Flottányi megtérő hajó
Lámpásait már látom én.
Készen állj, és éber légy!
Feszül az árboc s vitorla,
Szedek vámot áruért, ha kikötőbe mégy?
(Zátony, állj!) Én soha!

Testem vihartól verve ring,
Tenger tör, zúz s dobál,
De messze hallik a csiling,
Harangom meg nem áll.
Hullámsír-pokol felett,
A vészt kiáltom én.
Ki nyughatatlan, leköttetett.
A halál sós ölén.
Testvéremet váltanám-e, biztos szárazon?
(Zátony, állj!) Nem én!

Kocsubej Alex ez évben érettségizett Budapesten, az Alternatív Közgazdasági Gimnáziumban. A pécsi születésű Alexet az újság címe ihlette meg: Rudyard Kipling 1896-os The Bell Buoy című költeményét fordította le A zengő bója címmel, tudomásunk szerint ez a Nobel-díjas angol költő versének első magyar változata.

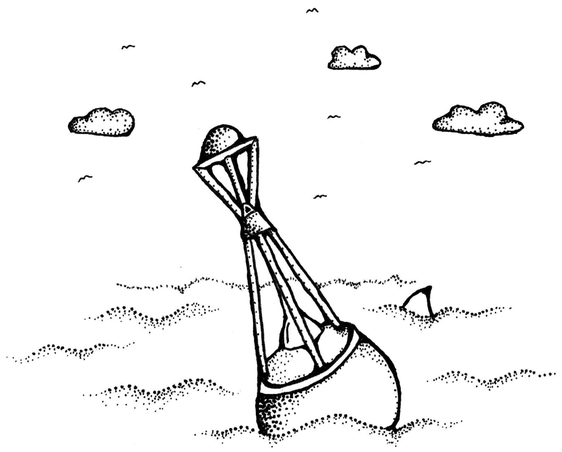

**Zengő bója (Bell Buoy): Bója, amelyre vas keretben elhelyezett harangot szerelnek, négy kalapáccsal. A harangot a hullámok mozgása szólaltatja meg. A zengő bóját zátony fölé horgonyozzák le, így figyelmezteti a hajókat a zátony veszélyére éjszaka, ködben és viharban is. A „bell buoy"-t magyarra vészjelző bójaként is fordíthatjuk, ez azonban nem fejezi ki a bója sajátosságát, miszerint hangadással, haranggal jelzi a veszélyt. (Vannak más akusztikus bóják is, pl. gong bója, fütyülő bója stb.) A „zengő bója" kifejezés Victor Hugo: A nevető ember című regényének Németh Andor féle fordításában jelenik meg. (a szerk.)*

VICTOR HUGO: A NEVETŐ EMBER (RÉSZLET)

„ (…) Az első kitörés után a vihar, mely állandóan űzte a bárkát, tompa, de tartós ordításba kezdett. Ez a tompa zaj a vihar második stádiuma, mely csendesebb, de nyugtalanítóbb az elsőnél. E komor recitativo nagy szünethez hasonlít, mialatt a titokzatos erők újból felkészülnek a harcra, s lappangva közelednek az ismeretlenből.

A bárka eszeveszetten szökött tovább. Égnek meredő két fővitorlája ijesztően működött. Az ég és a tenger tintából voltak, a tajték magasabbra szökött, mint az árboc. Folyton hullámok csaptak át a fedélzeten, mint az árvíz, s a bárka ingadozásainál hol a jobb, hol a baloldalon lévő nyílások köpték vissza nyitott torokként a vizet a tengerbe. Az asszonyok lemenekültek a kabinba, de a férfiak a fedélzeten maradtak. A vakító hó forgott. A hullámok köpték a vizet. Az elemek dühöngtek.

Ebben a pillanatban a banda vezére, aki hátul állt a korlátnál, egyik kezével a kötélzetbe kapaszkodott, a másikkal letépte fejéről a sapkát, s a lámpa fényénél meglóbálva azt, kihívó, elégedett, fennhéjázó arccal, lobogó hajjal, megrészegülve a sötétségtől, üvöltött:

- Szabadok vagyunk!

- Szabadok! Szabadok! Szabadok! – ismételték a szókevények.

S a banda, ököllel kapaszkodva a kötélzetbe, tömörült a fedélzeten.

- Hurrá! – kiáltott a vezér.

S a banda együtt ordított a viharral:

- Hurrá!

- A zaj eloszlott a szélben, s egy komoly, erős hang hallatszott most a hajó másik végéből így:

- Csend.

Mindnyájan odafordultak.

A doktor hangja volt. A sűrű sötétben az árbóchoz támaszkodott, mellyel sovány alakja összefolyt. Nem lehetett látni a sötétben. Újból megszólalt:

- Hallgassatok.

Mindnyájan hallgattak erre.

És most tisztán hallatszott a sötétben egy harangcsengés.

IX. VISELJE GONDJÁT A HÁBORGÓ TENGER

A bárka gazdája, ki a kormányt tartotta, hangosan felkacagott.

- Harangszó! Ej jó! Partnak haladunk. Mit jelent a harangszó? Hogy jobbra tőlünk part van.

A doktor lassan és határozottan válaszolt:

- Jobbra tőlünk nincs part.

- Hogyne lenne, - kiáltott a gazda.

- Nincs.

- A harangszó a szárazföldről jön.

- Ez a harangszó a tengerről jön, - mondta a doktor.

A vakmerő férfiak reszketni kezdtek. A kabin nyílásának négyszögéből két asszony pillantott fel, vad tekintettel, mint két álarc. A doktor egy lépést tett előre, hosszú, sovány alakja elvált az árboctól. A harangszó tovább csengett az éj sötétjében.

- Van a tenger közepén, fele úton Portland és a La Manche félsziget között, egy bója, mely figyelmeztető jelül szolgál. Ez a bója láncokkal van a fenékhez horgonyozva, s a víz színén lebeg. Keresztvas van ráerősítve, s a keresztvas alatt egy harang csüng. Viharban a hánykolódó tenger ide-oda rázza a bóját, s a harang megszólal. Ez az a harang, amit hallotok.

A doktor megvárta, míg a szélroham elül, s mikor a harangszó újra hallatszott, folytatta:

- Viharban, ha északnyugati szél dühöng, hallani ezt a harangot, egyet jelent a pusztulással. Miért? Megmondom. Ha halljátok a harang szavát, ez azt jelenti, hogy a szél idehozta. De a szél nyugatról jön és az Aurigny-sziklák keletre vannak. A harangot tehát csak akkor hallhatjátok, ha a bója és a sziklák között vagytok. A szél a sziklák felé kerget benneteket. A bója rossz oldalán vagytok. Ha a jó oldalán lennétek, akkor künn, a nyílt tengeren, a biztosban, nem hallanátok a harangot. A szél nem hozná el hozzátok a hangját. Elmennétek a bója mellett anélkül, hogy tudnátok róla. Letértünk az útról. E harang a hajótörés. Ez a vészharang. Most aztán törjétek a fejeteket.

A harang, mialatt a doktor beszélt, enyhülve a szél csendességével, lassan kongott, egyik ütése a másik után hangzott, s váltakozó csengésével mintegy megerősíteni látszott az aggastyán szavait. Valóban úgy szólt, mint a lélekharang. Lélegzetvisszafojtva hallgatták valamennyien."

(Gutenberg Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1930 k. Fordította: Németh Andor. 133-137. o.)

TIHANY RETRO

CORINNA MEHL: CLUB TIHANY

A berlini fal leomlása előtt Magyarország egyike volt azon kevés helyeknek, ahol kelet- és nyugatnémetek találkozhattak egymással. A Balaton közkedvelt üdülési célpontot jelentett számukra.

Tihanyban olyan helyek után kutattam, amelyek ezekről a találkozásokról tudnak mesélni valamit. A Club Tihanyt mint az első Budapesten kívüli négycsillagos szállodát 1986-ban nyitották meg. A létesítmény mára elmúlt időkről tanúskodik, és ezáltal egymással összefüggő múltbéli állapotokat és emlékeket ment át a jelenbe. A maga környezetében az ellentétek találkozását is kifejezi.

A Club Tihany nyaralókomplexumot elsősorban ma is külföldiek látogatják. Teljes kihasználtságnál több vendégnek nyújt szállást, mint a teljes tihanyi lakosság.

A képek egy folyamatban lévő projekt részei, amelyet az alkotó a MOME nyári táborában kezdett el az ARTplacc fesztivál ideje alatt.

Corinna Mehl fotográfiát és kommunikációs designt tanul a németországi Darmstadtban. Vendéghallgatóként most fejezte be második félévét a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen.

A KÖVETKEZŐ OLDALAK GYEREKEKNEK SZÓLÓ REJTVÉNYEKET REJTENEK.
A LÁTSZÓLAG KUSZA ILLUSZTRÁCIÓ ELEMEI AKKOR VÁLNAK IGAZÁN ÉRTHETŐVÉ, HA - KÖVETVE A RAJZOS ÚTMUTATÁST - EGY KISHAJÓT HAJTOGATNAK.

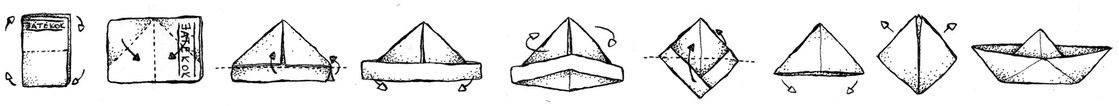

JÁTÉKOK A STRANDRA

SEGÍTS A HORGÁSZNAK KIFOGNI A HALAT!

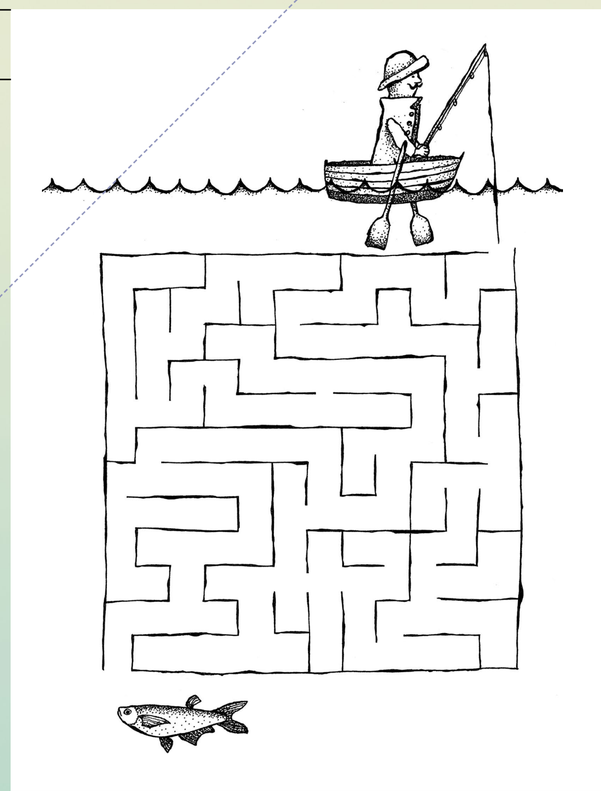

KERESD MEG KI RÖPTETI A SÁRKÁNYOKAT!

HAJTOGASS CSÓNAKOT!

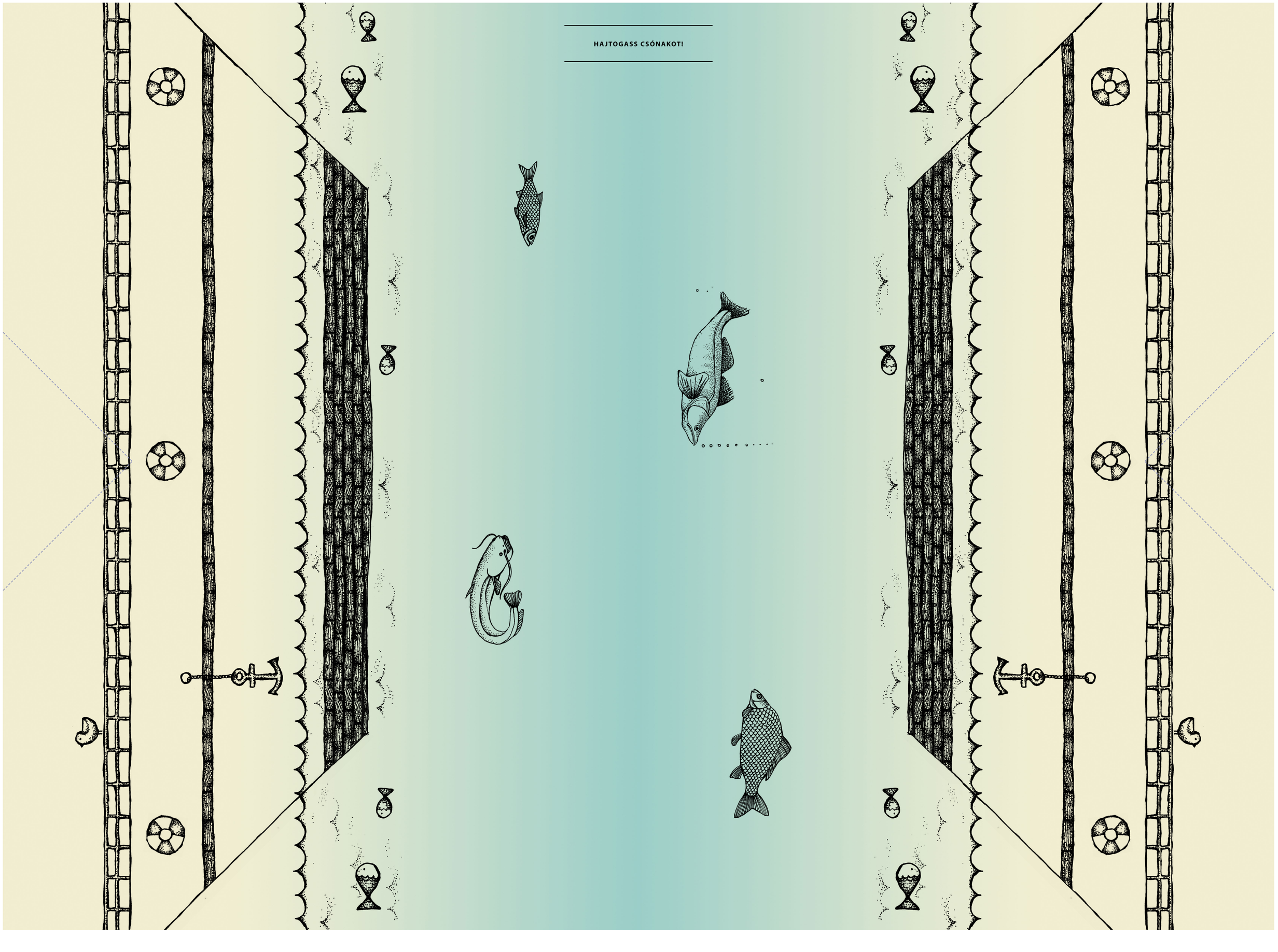

MEGLEPETÉS A MOMEPLACCS ALKOTÓTÁBOR RÉSZTVEVŐINEK

TIHANYI ARCOK

„AZ ORSZÁGÚTRÓL NEM IS LEHET LÁTNI, MI A FITYFENE VAN ITT...”

Ibrahim Aida és Vizi András, a MOME fotográfia szakos hallgatói portrésorozatot készítettek Tihany lakóiról. Útjaik során olyan családokhoz, olyan háztartásokba is eljutottak, amelyek az idelátogató turista számára rejtve maradnak.

Munkamódszerük a spontaneitáson alapul: érdekesnek tűnő, karakteres embereket szólítottak meg az utcán, akik olykor beengedték őket otthonukba, elmesélték történeteiket, kameráik elé álltak. A művészek a megszólított alanyoktól további tanácsot kértek: kit érdemes felkeresniük – így sokszor maga a fotóalany kalauzolta el őket a következő személyhez, megalapozva annak bizalmát.

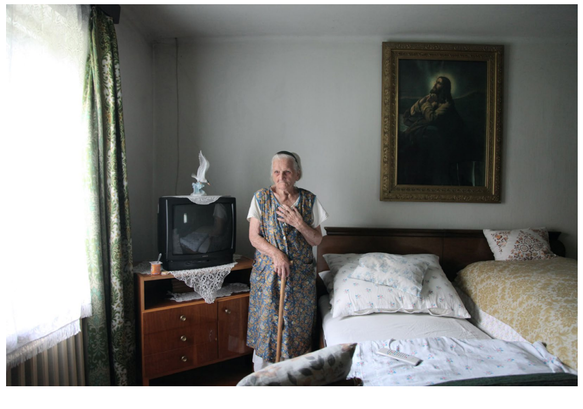

TIHANYI RECEPTEK

A MOME hallgatói, Asbóth Szaffi, Nagy Zsófia és Purnhauser Karolina a tavaszi tihanyi alkotótáborban indult a tihanyi konyha tradícióinak nyomába. A felfedezett sajátosságok: a hal és elkészítési módjai, valamint a levendula gasztronómiai alkalmazása talán nem túl meglepőek, de összességében csak Tihanyra jellemző ízvilágot idéznek meg. A hallgatók egy olyan riportfilmet készítettek a helyiekről, amelyből kiderül, hogyan is áll össze egy igazi tihanyi háromfogásos menü!

„Egyszerű halászként kezdtem, mint halászlegény. (A halászok) csináltak halászlevet. Akkor nem halászlének mondták, hanem hallevesnek. És lehetett csinálni tisztán keszegből, vegyes halból, pontyból – mindenféle halból. Ezt mondták balatoniasan petyeknek."
(Id. Varró János, egykori tihanyi halászmester)

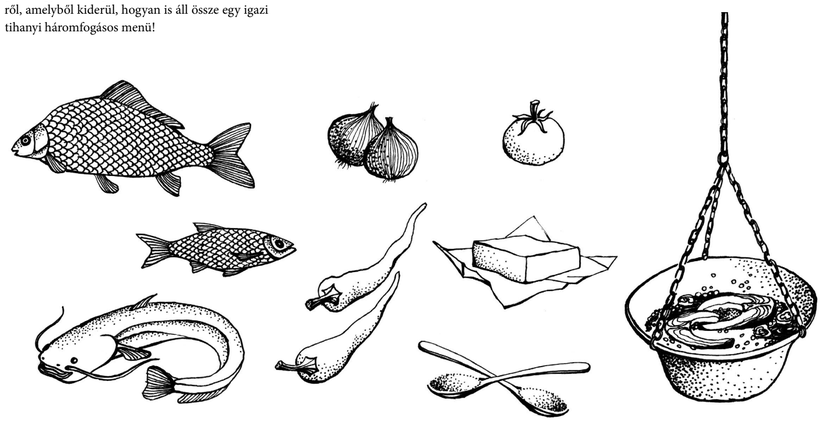

PETYEK - BALATONI HALÁSZLÉ

Hozzávalók (4 főre):

- 2,5 kg hal (ponty, harcsa vegyesen, kevés keszeg)
- 2 nagy fej vöröshagyma
- 2 csípős zöldpaprika
- 1 paradicsom
- 2 csapott evőkanál őrölt pirospaprika
- 1/2 fej fokhagyma
- 10 dkg zsír
- só

A halat megtisztítjuk. A keszeg fejét eldobjuk, a harcsa- és a pontyfejek hosszában kettéhasítva felhasználhatóak. A keszeget egészben használjuk fel, a pontyot irdalni kell, majd ujjnyi szeletekre vágni, akárcsak a harcsát. A halakat vékonyan besózzuk és hagyjuk állni.

A lecsós alaphoz az apróra vágott vöröshagymát megfuttatjuk a zsíron, majd hozzáadjuk a feldarabolt paprikát és paradicsomot, és tovább pároljuk. Amikor már kicsit lecsós állagú, levesszük a tűzről, hozzáadjuk a pirospaprikát és hagyjuk egy kicsit felszívódni. Majd visszatesszük a tűzre, a halszeletekkel és a feldarabolt fokhagymával. Annyi vizet adunk hozzá, hogy épp ellepje (nem szabad nagyon hígnak lennie). Előbb erős tűzön felforraljuk, majd lassú lángon teljesen puhára főzzük.

„…harminc darab halat megsózni, az egy pillanat műve. Ideteszem, odateszem, kész. A só után jön a paprika. Megpaprikázni, és kész. A sütéshez a legjobb az orgonavessző, annál jobb nincs, legalábbis én azt állítom, és akkor arra ugye felhúzni a halat, szépen a száján be a vesszőt, gerinc mellett egy végig egyik oldalt. Az a lényeg, hogy a hal ne forogjon el a nyárson, mint az ajtózsanéron az ajtó, hanem forduljon vele…"
(Kovács István „Kokó" falugondnok)

A friss halakat kibelezzük, megtisztítjuk, megmossuk. Beirdaljuk; a garda mindkét oldalán legalább 70-74 mély vágást ejtünk. Besózzuk, paprikázzuk (igény szerint borsozzuk). A már csak parázsló tűz fölött a nyársra tűzött halakat 15-20 perc alatt pirosra, ropogósra sütjük. Ha a gerinc mögötti hús már ropog, a hal elkészült. Ekkor fokhagymát szórunk köré, és 10-15 percre zsírpapírba csomagoljuk, majd kenyérrel, savanyúsággal melegen elfogyasztjuk.

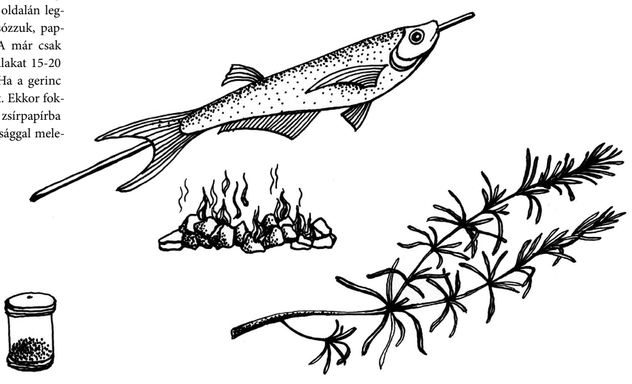

TIHANYI GARDA NYÁRSON

Hozzávalók (4 főre):

- 2 kg hal (a legautentikusabb a tihanyi garda, de lehet süllő, esetleg keszeg is)
- só, paprika, bors
- fokhagyma vagy rozmaring ágak

„Bármibe bele lehet varázsolni egy kis levendulát."
(Nagy Balázs, az Aquilo Hotel Panoráma séfje)

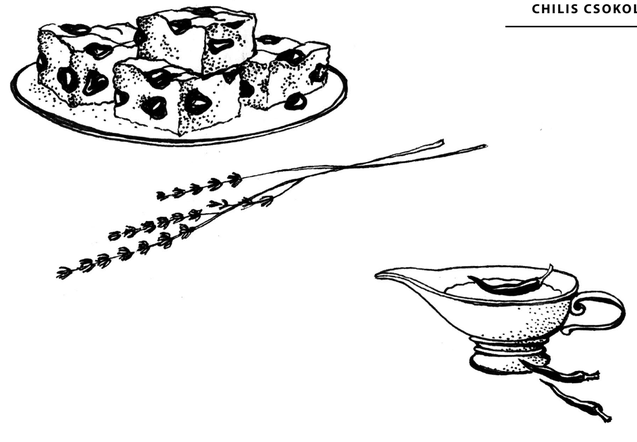

LEVENDULÁS CSERESZNYELEPÉNY CHILIS CSOKOLÁDÉÖNTETTEL

Hozzávalók:

A tésztához:
- 6 ek liszt
- 10 dkg puha margarin
- 6 db tojás
- 0,5 csomag sütőpor
- 6 ek cukor
- csipet só
- 30 dkg magozott, felezett cseresznye (meggyel is működik)
- 3 ek cukor
- 1 tk levendulavirág

Az öntethez:
- 10 dkg vaj
- 1 ek liszt
- 3 ek kakaópor
- 1 friss chilipaprika
- ízlés szerint cukor és tej

A cseresznyéket kimagozzuk, lecsöpögtetjük. A tojássárgákat sütőporral, a fele cukorral fehéredésig keverjük. A tojásfehérjékhez adjuk a maradék cukrot és kemény habot verünk belőle, amit a vajas keverékhez öntünk. Beleszitáljuk a lisztet, hozzáadjuk a levendulát és a cseresznyét. A masszát lisztezett-vajazott tepsibe öntjük és kb. 40 percig, előmelegített sütőben, 180 fokon sütjük.

Az öntethez kis lángon vajat olvasztunk, hozzáadjuk a kakaót, a kanál lisztet, chilit, majd ízlés szerint cukorral és tejjel hígítjuk.

Köszönjük a támogatást a GammaService Kft.-nek, a GEMA magyarországi képviseletének!

IMPRESSZUM

Felelős kiadó: Kopek Gábor

Koncepció: Szalontai Ábel

Szerkesztőség: Antalóczy Tímea, Fórizs Diána, Hamvai Kinga, Kovács Dániel, Löbl Krisztina, Schneider Ákos, Szalontai Ábel

Fotódokumentáció: Pálfalusi Attila, Bosco Shane

Kiadványterv: Honosi Rita

Projektmanagement: Löbl Krisztina, Hamvai Kinga

Illusztrációk: Bálint Viola, Fábián Noémi, Honosi Rita, Bosco Shane, Vecsei Kinga

Fotó: az újságban szereplő fotók szerzői
Szöveg: az újságban szereplő szövegek szerzői

Címlapfotó: Vizi András

Kiadja: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, 1121 Budapest Zugligeti út 9-25.
press@mome.hu

Nyomda: Ringier Nyomda

Példányszám: 5000 db

Külön köszönet: ARTplacc Kortárs Művészeti Fesztivál, Ringier Nyomda, Canon Hungária Kft., CUGROUP Épületgépészet, GammaService Kft., Tihany Község Önkormányzata, Tihanyi Bencés Apátság, Tihanyi Bencés Iskola

copyright©text, design and photo 2014 MOME

ISSN 2064-7751

MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM
MOHOLY-NAGY UNIVERSITY OF ART AND DESIGN BUDAPEST

ARTPLACC

Gamma Service

Canon

10 ÉVES A RINGIER NYOMDA
Ringier

CU Group
CU Impex épületgépészet